

YRKE

FAGBLAD OM YRKESOPPLÆRING / 66. ÅRGANG

100-ÅRINGEN

SVEVER
HØYT

GLITRENDE
BILER

#2
2022

NORGESMESTER I
MØBELSNEKRING

innhold

Faste spalter

- 3 Leder
- 4 Nytt fra Yrke
- 50 Skråblikk på yrke
- 58 Bøker om yrke

Tema

- 6 Vil bygge ut y-veien
- 10 Tradisjon på Mysen
- 14 Hedret av kongen
- 17 100-åringen
- 22 Viktige konkurranser
- 25 Norgesmester

Nyhetsreportasjer

- 26 På tur med de eldre
- 30 Skolen som kan smykke seg
- 34 Lakken skinner
- 38 Satser høyt
- 41 Ekteparet
- 56 Yrkesfaglig forum

Fagartikkel

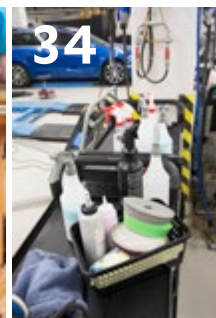
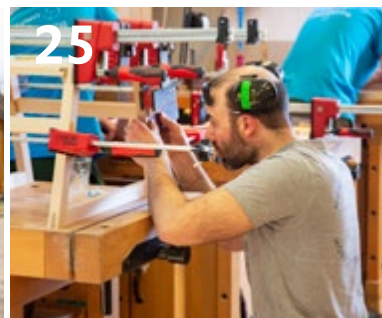
- 61 Mat og vin

PÅ TUR MED
ELDRE

RIDDEREN

leder

YRKE

Ansvarlig redaktør:

Wenche Helene Schjønberg
Telefon: 24 14 23 49
Mobil: 91 19 13 15
E-post: ws@utdanningsnytt.no
www.utdanningsnytt.no/Yrke

Abonnement:

E-post: abonnement@utdanningsnytt.no

Abonnement kr 300,- per år.

Gratis for medlemmer av Utdanningsforbundet.

Annonsekontakt

Mona Jørgensrud, salgssjef, HS Media AS
E-post: mj@hsmedia.no
Telefon: 62 94 10 32 / 91 17 34 73

Medlemsservice

Kontakt Medlemsservice ved spørsmål
om abonnement og bladordningen,
adresseendringer og Min side:
E-post: medlem@udf.no
Telefon: 24 14 20 00
Min side: udf.no/min-side

Ikke medlem, men ønsker abonnement?

Send e-post til:
abonnement@utdanningsnytt.no

Utgever:

Utdanningsforbundet
Hausmanns gate 17
Boks 9191 Grønland, 0134 Oslo
Telefon: 24 14 20 00

Yrke er medlem av Fagpressen og redigeres
etter Redaktørplakatens og Vær Varsom-
plakatens regler for god presseskikk. Den
som likevel føler seg urettmessig rammet,
oppfordres til å ta kontakt med redaktøren.
Pressens Faglige Utvalg, PFU, behandler klager
mot pressen.

Forsidefoto: Kari Kløvstad

Layout: Melkeveien Designkontor
www.melkeveien.no

Trykk: Ålgård Offset AS

Opplag: 9215 ifølge Fagpressens
opplagskontroll. Godkjent per 2. halvår 2020
og 1. halvår 2021.

ISSN 1504-1905

Når noen vinner

Yrkesfag har vært i vinden i flere år nå, og for hvert år som går er det flere som søker seg til fag som åpner for en framtid som fagarbeider. Antakelig betyr omtale av fagene mye. Mødre og fedre ser at yrkesfag fort gir sikre jobber til sønnen eller datteren. Og en del utdannelser åpner til og med for prisdryss, som medaljen møbelsnekkeren fra Sarpsborg, nylig tok på Mysen. I dette Yrke har vi snakket med flere som har valgt yrkesfag og fått priser for det. Noen også i godt voksen alder.

Godt voksen, må også 100-åringen som er portrettert i dette Yrke sies å være.

Hun er så gammel at hun husker da andre verdenskrig brøt ut, hun husker uroen hun kjente på. Selv kom hun fra en slekt med mange lærere, og hun tenkte at det måtte da være noe mer spennende å finne på enn å bli akkurat lærer. Likevel var det lærer hun ble, Ingrid Opdøl. Nå har hun et råd til dagens lærere, ta elevene på alvor.

Å ta noen på alvor handler vel i bunn og grunn om å møte andre med respekt. Akkurat det lærer elevene på Jessheim og Eidsvoll når de drar på skoletur på hotell på Tjøme. Det er ikke et ordinært koseopphold elevene drar på. Nei, det er opphold med pensjonister hvor elevene får god trening i pleie og omsorg som de forhåpentlig får god nytte av i fremtidig jobb som helsefagarbeidere. Vinn-vinn sier de som har forberedt turen, om skoleopp-
legget. Det virker det som at også de eldre er enige i.

Yrke skriver denne gangen også om hvordan Seiersborg videregående skole har blitt sertifisert som dysleksivennlig skole og hva de gjør for å holde på sertifikatet. Flere og flere ønsker dette stemplet nå.

Vi er også innom utdanningen til fagbrev i bilpleie og besøker en smed som beskriver smia som et sted der du lærer noe nytt hver dag – så forhåpentlig kan du også bli inspirert til mer lærdom og kunnskap i denne utgaven av Yrke som også byr på oppskrifter som passer til en god burgund, og litt historikk om det franske vinområdet for mat- og vininteresserte.

Wenche H. Schjønberg

Appell 1. mai: – Yrkesfag blir sett ned på

HARSTAD Hun fortalte om venner som ble sett ned på fordi de valgte å gå yrkesfag, 17 år gamle Hanne Thode Hansen, da hun hold 1. mai-appell i Harstad.

– Jeg har mange venner som går yrkesfaglige linjer. Det som skremmer meg mest av det de forteller, er at de ofte føler at de blir sett ned på. Da spesielt av andre elever som går studiespesialisering, men også av andre voksne i samfunnet, sa Hansen.

Hun talte om at det er viktig at samfunnet anerkjenner jobben tømrere, elektrikere, rørleggere, helsefagarbeidere og frisører gjør, og det med glede.

– Fagarbeidere skal ikke stå med lua i hånda, de skal være rakrygget og være stolt av den jobben de gjør, sa Hansen.

Den unge jenta kaller seg en samfunnsengasjert sosialdemokrat. Hun benyttet også taletiden på årets 1. mai til å ta til orde for en felles skole for yrkesfag og studiespesialisering i Harstad.

– Forhåpentligvis vil dette samle ungdomsmiljøet og bygge ned skillet mellom yrkesfag og studiespesialisering. Mitt håp er at unge i framtiden velger utdanningsvei etter egne interesser og drømmer, og ikke basert på forventninger fra foreldre og venner, sa hun, skriver iharstad.no

Yrkesfag mer populært enn i forrige skoleår

OSLO Flere og flere ungdommer setter yrkesfag på topp når de søker seg til videregående skole.

Rekordmange jenter har søkt seg til bygg- og anleggsteknikk og teknologi- og industrifag, viser søkertallene for videregående skole.

– Det er godt nytt for arbeidslivet vårt som trenger flere dyktige

fagarbeidere. Jeg håper at søkertallene også er et uttrykk for at elevene opplever at de kan søke det programmet de vil, uavhengig av kjønn, sier kunnskapsminister Tonje Brenna (Ap).

Det er 2 300 flere søkere til yrkesfaglige utdanningsprogrammer enn til studieforberedende utdanningsprogrammer på vg1.

1 300 færre søkere har valgt studiespesialisering på vg1 som førstevalg sammenlignet med i fjor, men dette er likevel studieretningen med flest søkere.

Det er store geografiske forskjeller mellom hva elevene søker seg til. Møre og Romsdal og Nordland er fylkene der flest (61 prosent) velger yrkesfag. I Oslo har kun 28 prosent av elevene gjort det samme.

Det er en nedgang i antall søkere til helse- og oppvekstfag, men dette er likevel det yrkesfaglige utdanningsprogrammet med flest søkere på alle trinn. Teknologi- og industrifag er programmet med størst økning i antall søkere, med 540 flere søkere på vg1 sammenlignet med i 2021.

Brenna lover at fylkeskommunene skal få ekstra midler for å sikre flere læreplaner.

Flere vil bli lokomotivførere – gir rift om plassene på fagskolen

OSLO Mens antallet søkere til norske fagskoler som søker via samordnet opptak, går noe ned, er det en økning i antall søkere til Norsk fagskole for lokomotivførere, eller Lokførerskolen som den også kalles.

Til sammen er det 168 studieplaner ved skolen, og i år er det 7,6 søkere til hver av disse plassene.

Hvis man sammenligner med tidligere år, kan man se at søkertallet har økt kraftig, melder fagskolen, som er en del av Jernbanedirektoratet.

Skolen melder også at andelen kvinnelige søkere har økt. Lokomotivføreryrket har en skjev kjønnsbalanse, uten at det er noen særlig grunn til det. Kvinner har vel så gode forutsetninger for å bli solide lokførere som menn, skriver skolen i en pressemelding.

– Det er ikke overraskende at lokførertidningen er populær. På ett år får du en spennende utdanning med mye praksis, og en godt betalt jobb i den andre enden. Generelt er fagskoleutdanning et veldig godt valg. Vi vet at vi vil trenge mange dyktige fagfolk i hele landet fremover, og mange bedrifter sier de mangler folk med høyere yrkesfaglig utdanning, sier statsråd for forskning og høyere utdanning, Ola Borten Moe (Sp).

Utdanningen går gjennom ett år på Norsk fagskole for lokomotivførere, der omtrent halve tiden foregår ute i sporet sammen med en erfaren kjørelærer. Etter det blir du lokførerkandidat og kan søke deg jobb hos togselskaper over hele landet. Etter noen måneders intern opplæring i selskapet blir du sertifisert, og kan sette deg bak spakene i førerrommet.

Søkerne må være fylt 20 år og ha fullført videregående opplæring, enten med fagbrev eller spesiell studiekompetanse

Over 80 til stede på landsmøtet i Organisasjonen for norske fagskolestudenter

GARDERMOEN Endelig kunne studentene som er tilmeldt Organisasjonen for norske fagskolestudenter, møtes igjen, etter to år med digitale landsmøter.

I april møttes over 80 studentrepresentanter og tillitsvalgte da ONF holdt landsmøte på Gardermoen.

– Jeg er svært fornøyd med et godt gjennomført landsmøte hvor det ble vedtatt mye god og viktig politikk og prioriteringer for ONF for

den neste perioden. Det gir et ekstra energitilskudd til organisasjonen fremover med et så godt oppmøte og kontinuerlig stort engasjement fra medlemmene gjennom hele landsmøtet, sier leder Henning Skau.

For å sette stemningen på arrangementet ble det gjennomført teambuilding der deltagerne fikk mulighet til å bli bedre kjent med hverandre, og det ble arrangert såkalt fagskolenach på kvelden hvor en rekke dyktige ungdomspolitikere fra Rød ungdom, Sosialistisk ungdom, AUF, Senterungdommen, Unge Venstre, Unge Høyre og FpU diskuterte fremtidens fagskolepolitikk.

Hvam videregående vant beste ungdomsbedrift 2022

HVAM HC Sealift UB fra Hvam videregående skole i Viken fylke gikk til topps og ble kåret til beste ungdomsbedrift 2022 under NM Ungdomsbedrift i regi av Ungt Entreprenørskap.

Nå skal ungdomsbedriften representere Norge under EM for ungdomsbedrifter i Tallinn i Estland 12.–14. juli.

HC Sealift UB imponerte juryen med sin mekaniske løftearm for rullestolbrukere, som sørger for at det er enkelt å komme seg om bord i fritidsbåter på egen hånd.

Daglig leder i HC Sealift, Iver Høgden Mæle, var tydelig rørt.

– Vi er utrolig stolte over det vi har oppnådd, og at så mange ser behovet for produktet vårt. Tilbakemeldingene vi har fått, er fantastiske, og det er så gøy å se hvor langt vi har kommet. Nå gleder vi oss til å gi enda mer i EM, sa den stolte vinneren.

Over 350 innovative ungdommer fra 82 ungdomsbedrifter deltok på årets norgesmesterskap for ungdomsbedrifter. Ungdomsbedriftene konkurrerte i ulike kategorier, blant

annet om å være best i yrkesfag, HR, innovasjon og bærekraft. Alle deltakere ble intervjuet av fagjuryer der over 70 frivillige fra arbeids- og næringsliv stilte opp for å vurdere og anerkjenne elevenes arbeid.

NAV anslår at omtrent 15 % av Norges befolkning har en form for funksjonsnedsetting, og at 50 000 sitter i rullestol. Disse vil HC Sealift hjelpe til å nyte båtlivet som alle andre. Bedriften skal utvikle og produsere en mekanisk løftearm slik at rullestolbrukere enkelt selv kan komme seg om bord i og ut av fritidsbåter. Ungdommene går på energi- og miljø/dyrekunnskap på Hvam videregående skole.

Flere søkte lære plass i 2021 enn i 2020

OSLO Flere søkte lære plass i fjor enn året før. Tallet økte med 1 600, viser statistikk fra Utdanningsdirektoratet.

I perioden fra oktober 2020 til og med september 2021 ble det skrevet 24 500 nye lærekontrakter. Mer enn åtte av ti søkere endte med jobb i lærebedrift.

I hele 2021 var det mer enn 30 300 som søkte lære plass, dette er 1 600 flere enn i 2020. Antall søknader gikk altså langt fra ned under pandemien.

Flere enn åtte av ti av de som fikk lære plass, startet i lære før 31. august. Det er ulikt hvor lett det er å få lærekontrakt fra utdanningsprogram til utdanningsprogram. 87 prosent av søkerne innen bygg- og anleggsteknikk fikk lære plass, men bare 69 prosent av søkerne i helse- og oppvekstfag fikk det samme.

Det er også forskjell mellom fylkene. I Vestland, Troms og Finnmark og Rogaland fikk 83 prosent av søkerne kontrakt, mens tilsvarende tall var 71 prosent i Vestfold og Telemark.

- Resultatløs satsing på yrkesfag, mener lærerutdannere

OSLO «Gode intensjoner og store satsinger følges ikke opp i praksis, men eksisterer kun på papiret», skriver tre som står sentralt i utdanningen av yrkesfaglærere, i et leserinnlegg i Dagsavisen.

Det er Frank Egeland, førstelektor ved Universitetet i Agder, Grete Haaland, professor på Høyskolen for yrkesfag (Fagskolen Innlandet) og Aina Kristiansen, universitetslektor ved Oslo Met som har skrevet innlegget.

«Ulike regjeringer har mislyktes fundamentalt med å fremme interessen for yrkesfag og å legge et faglig grunnlag for elevenes valg av yrkesopplæring etter ungdomsskolen. Satsingen skulle innbefatte yrkesretting, nye relevante fag og mer praktisk læring i alle fagene, både Solberg- og Støre-regjeringen står til stryk.», skriver de tre.

«Yrkesfag, eller andre arbeidslivsrelaterte begreper brukes ikke i de nye læreplanene, og de forplikter heller ikke til praktisk læring i de andre fagene. Yrkesfag er med andre ord totalt fraværende også i den nye regjeringens satsing. Ungdomsskolen forbereder fremdeles ikke elevene til yrkesfag, bare studiespesialisering og videre teoretisk læring.», skriver de tre.

I innlegget tar de til orde for flere grep for å få fart på yrkesutdanningen. Som at yrkesfag og yrkesdidaktikk må på dagsorden i den femårige lærerutdanningen, og at det må tilrettelegges for praktisk læring i alle fag.

«Regjeringen må øremerke midler til etter- og videreutdanning for ungdomsskolelærere som handler om yrkesfag og praktisk læring i alle fag på ungdomsskolen», ber de tre om.

Den flotte teglsteinsbygningen til Fafo minner forsker Anne Hagen Tønder på at det her er gjort godt håndverk. Arkitekten var også murersvenn, og det sitter mye historie i veggene.

Yrkesfagene har vært med siden middelalderen

Forsker-Anna vil bygge ut y-veien og gjøre den bedre

OSLO Tenk om mange teoretikere også hadde tatt utdanning innen et yrkesfag. Forskningsleder Anna Hagen Tønder ved Fafo har ikke bare lekt med tanken. Hun ivrer også for at det bli enklere å ta y-veien oppover i utdanningssystemet.

TEKST OG BILDER **KARI KLØVSTAD**

Når Anna Hagen Tønder sier «yrkesfag», høres det ut som det er en gyllen ramme rundt ordet. Hun har vært ansatt som forsker ved Fafo siden 1999, og ga ut boken «Yrkesfag under press» sammen med kollega Torgeir Nyen i 2014.

Vi møter seniorforskeren i den ærverdige teglsteinsbygningen der Fafo holder til, på Grønland i Oslo. Den stod ferdig i 1867 og har blant annet vært husmorskole, så her sitter det yrkesfag i veggene.

– Arkitekt Wilhelm von Hanno, som tegnet både denne bygningen,

brannstasjonen og kirken som ligger ved siden av, var også murersvenn. Det måtte være nyttig for å forstå hele prosessen, sier Anna Hagen Tønder.

Dette slår an tonen i dette intervjuet. Vi skal se litt på utviklingen av yrkesfagene, fram til der vi er i dag. Og Annas egen historie er også interessant. For det skjer noe når teoretikeren finner ut at hun trenger et nytt brønnlokk på stølen.

LÆRTE PÅ GÅRDEN I tidligere tider ble den praktiske kunnskapen overført fra generasjon til generasjon og var ofte

knyttet til gårdsarbeid. I tillegg gikk unge gutter i lære hos håndverksmestrene for å bli for eksempel skreddere, skomakere, tømrere eller møbelsnekere. Dette var en del av laugsvesenet, som har sine røtter tilbake til middelalderen.

Da industribedriftene ble etablert tidlig på 1900-tallet, kom også de første verkstedsskolene. De skulle gi elevene grunnleggende teoretisk og praktisk opplæring før de begynte i lære i en bedrift. Dette var forløperen til det som senere ble yrkesskoler, der Elvebakken videregående skole i Oslo var en av de

første. Den ble etablert i 1921 og fikk navnet Kristiania Fag- og Forskole for Håndverk og industri. Fra 1948 het den Oslo Yrkesskole, og fra 1976 har den hatt dagens navn, Elvebakken.

Nye, store endringer kom med reform-94. Den skulle sørge for likeverd, forene yrkesskole og gymnas og sørge for at alle fikk rett til utdanning etter ungdomsskolen.

NYSGJERRIG PÅ HISTORIEN Anna Hagen Tønder tenkte aldri tanken på å gå på yrkesskole etter ungdomsskolen, selv om Sogn videregående ikke lå langt unna der hun bodde.

– Jeg likte å lese og skrive og ville bli journalist eller forfatter da jeg var liten. Av de voksne fikk jeg høre at det ikke var nok å kunne skrive, jeg måtte kunne noe å skrive om også, forteller Anna.

Valget falt på Handelshøyskolen BI, der hun skrev diplomoppgave om norsk romfartsindustri, før hun plussset på med statsvitenskap.

Som deltidsansatt i næringslivsredaksjonen i Aftenposten oppdaget den unge journalisten at yrket ikke var helt som hun trodde. Børskommentarer og artikler måtte raskt ut, og hun ble stresset av alle deadlinene som måtte holdes. En periode var hun forskningsassistent på BI.

– Der fikk jeg mulighet for å gå mer i dybden, og siden har jeg jobbet med forskning og utredningsarbeid. I 1999 kom jeg hit til Fafo, forteller seniorforskeren, som nå også er forskningsleder.

TAUS KUNNSKAP Kompetanseutvikling og læring i arbeidslivet var noe av det første Anna jobbet med hos Fafo. Et av prosjektene dreide seg om kompetansevurdering for flyktninger og innvandrere. En del av dem som kom-

mer fra andre land har både utdanning og praktisk erfaring, men mangler papirer på hva de kan. Da kan det gjennomføres en realkompetansevurdering for å kartlegge ferdighetene. Yrkesprøving er en vurderingsmetode som kombinerer intervjuer og en praktisk, yrkesrettet prøve.

– Vi så hvor viktig den praktiske prøven var for at kandidatene skulle få mulighet til å vise hva de kunne. Noen fikk bare en skriftlig prøve, og det er en vurderingsform som ofte er lite egnet, særlig for dem som har svake norskkunnskaper. Det er mye vi kan som vi ikke kan uttrykke skriftlig, det gjelder ikke minst i yrkesfagene.

– Jeg la merke til at medlemmene av prøvenemndene ofte tenkte annerledes om prøven enn lærerne i videregående skole. På skolen kunne kandidatene få en skriftlig prøve, og det er ikke alltid så enkelt når man ikke kan språket. Men under den praktiske prøven kunne kandidatene vise hva de kunne. Var spørsmålet hva slags verktøy og utstyr han eller hun hadde jobbet med før, kunne de peke i en utstyrskatalog, hvis de ikke visste navnet.

VIL GJØRE Y-VEIEN BEDRE Når du utdanner deg i et yrkesfag i dag, er det vanligste å gå to år på skole og to år i lære, for så å fullføre med fag- eller svennebrev.

Forskeren ser store fordeler ved at yrkesfaglig fordypning er blitt et eget fag. Da får de unge mulighet til å prøve ut yrket i arbeidslivet. De lærer ute i bedriftene og knytter også kontakter som kan være nyttige når de skal finne læreplass. Etter fagbrevet er det mulig å gå videre til fagskole, eller søke opptak til universitet og høyskoler gjennom den såkalte y-veien, sier forskeren.

Anna Hagen Tønder vil gjerne

forlenge denne y-veien og gjøre den bredere, og mener dette er aktuelt i mange fag.

– En som er tømrer, kan i dag utdanne seg til bygningsingeniør gjennom y-veien. Er du helsefagarbeider, bør du kunne bygge på til sykepleier uten å gå tilbake til videregående først. En barne- og ungdomsarbeider må kunne fortsette for å bli barnehagelærer. Om vi vil gjøre yrkesfagene mer attraktive og utdanne flere fagarbeidere, må vi bygge på kompetansen folk har fra før. Dette er logisk, sier Anna.

Forskeren mener at foreldre, lærere, veiledere og samfunnet for øvrig er for opptatt av at alle skal ta høyere utdanning, og de unge kjenner presset. Det kan også lyde hult når toppolitikerne snakker om betydningen av yrkesfag, da få av dem har denne bakgrunnen.

En annen grunn til at yrkesfagene er viktige, er at de med på å redusere forskjellene i samfunnet. Uten yrkesfagene som alternativ til akademisk utdanning kunne vi hatt større forskjeller mellom en gruppe med høytlønnede og en stor gruppe med ufaglærte med dårlig lønn.

MØBELSNEKKEREN VÅKNET I løpet av intervjuet kommer vi innom at det har vært skole-NM i møbelsnekring på Mysen. Anna lyser opp og forteller at hun gjerne skulle ha vært innom på kjente trakter. Men la oss ta det fra starten.

– Jeg kommer fra en praktisk familie. Bestefar var byggmester og bygget det huset der jeg vokste opp og fortsatt bor i, i generasjonsbolig. Onkelen min var snekker. Bestemor hadde jobbet på lompebakeri og var flink til å lage mat, og jeg var imponert over alt hun kunne, forteller Anna, som i oppveksten var mest opptatt av bøkene sine.

For noen år siden overtok Anna

Forsker Anna Hagen Tønder er opptatt av å forbedre y-veien for å gjøre yrkesfagene enda bedre og mer attraktive.

familiestølen der bestemoren hadde vært budeie som ung. Den ligger langt inne på fjellet i Valdres, og det var en del som var slitt og trengte vedlikehold.

– Brønnlokket var råttent, og vi var redde for at sauene som gikk på beite, skulle falle i brønnen. Da fant mannen min og jeg ut at dette måtte vi kunne ordne selv. Det var ingen stor oppgave, men det var en tilfredsstillelse å få det til på egen hånd, sier Anna.

Forskeren fant ut at hun ville lære mer, både om trearbeid og yrkesfag.

Resultatet ble at hun søkte permisjon fra jobben i Fafo for å gå to år på Møbelsnekkerskolen på Mysen. Helt uten erfaring fikk hun den første dagen en meterlang granstokk og beskjed om å lage en A, uten hjelp av lim, spiker eller skruer.

– Dette går ikke, var det første jeg tenkte, og så hørte jeg at de andre rundt meg begynte å sage. Jeg klarte til slutt å få til en sammenføyning, så A-en hang sammen på ett vis, og jeg så hva de andre gjorde, og oppdaget at

det var mange måter å løse oppgaven på, sier Anna.

Bokstaven ble plassert på toppen av arbeidsskapet, som et synlig bevis på hvordan det startet. Gran er også et håpløst materiale for en møbelsnekker, så herfra ville alt bli lettere, sa lærerne. Å lage et salatbestikk i svartor gikk betydelig bedre etter litt trening, og det ble også sving på et trillebord i bjørk.

– Jeg ble bedre, men jeg kunne aldri ha levd av det, sier entusiasten. Hun droppet å ta fagbrev og gikk tilbake til forskningen, men sitter igjen både med ferdighetene og en stor respekt for faget.

– Som møbelsnekker må du også kunne planlegge, forstå tegningene og vite hvordan du skal følge dem.

I løpet av et yrkesliv er det mange som forsøker flere yrker, og Anna liker tanken på at flere kunne ha vekslet mellom noe teoretisk og praktisk. En stor del av dem som sitter bak en kontorpult, har en liten gartner, konditor eller gravemaskinfører i magen.

MÅ TENKE BÆREKRAFT Et bredt spekter av yrker trenger dyktige fagfolk for å ta vare på velferden og holde hjulene gang.

– Vi må også se på utdanningen i et bærekraftsperspektiv. Norge er fullt av hus og hytter vi må ta vare på, og det samme gjelder klær, elektronikk og mye annet. Oppgavene blir ikke løst hvis alle må ha doktorgrad før de kan begynne å jobbe, og vi kan ikke basere oss på importert kompetanse, sier Anna Hagen Tønder. Hun mener at endringene må begynne i grunnskolen.

– De praktiske fagene må tilbake, så elevene kan lære å lage noe de er stolte av. ❖

Rektor Edwin Haga Aastorp ved Møbelsnekkerskolen på Mysen er glad for at skolen kan ta vare på det gamle håndverket som bygda har vært så kjent for.

Møbelsnekkerskolen er et fint symbol på møbelsnekkerbygda

MYSEN Fra 1920 til inn på 1950-tallet var Mysen den store møbelbygda i Norge.

Nå er det Møbelsnekkerskolen som tar vare på tradisjonene.

TEKST OG BILDER KARI KLØVSTAD

Da toget og strømmen kom til Mysen, vokste det fram en allsidig møbelindustri her i skogtraktene inn mot svenskegrensen. Det var opp mot 70 bedrifter på det meste, og det gikk tre lastebillass med møbler til Oslo hver dag. Flere hadde spesialisert seg, og kleshengere i tre fra Mysen ble spredd verden rundt.

I 1926 ble Møbelsnekkerskolen grunnlagt av arkitekt Mons Løvfald. Den het da Østfold Hudflidskole, og tanken bak var at unge bønder fra området kunne gå på skole om vinteren for å lære seg et håndverksfag. Dette kunne også gi dem ekstraintekter. Skolen ga utdanning i møbelsnekking, tekstilarbeid og smedfaget, og

er drevet av familien Løvfald i tre generasjoner.

Da den industrialiserte møbelproduksjonen skjøt fart på Vestlandet, dabbet aktiviteten av på Mysen. Men Østfold Husflidskole besto. Under skolereformen i 1994 ble den en ren møbelsnekkerskole og skiftet navn.

Dagens undervisningslokaler, som

står bortenfor den gule hovedbygningen, var opprinnelig tyske fangebrakker, der nordmenn satt fengslet under krigen. Så også her er det mye historie i veggene, selv om den ikke er av det hyggelige slaget.

REKTOR OG MÅNESKINNSBONDE Du skal ikke lete lenge i dette distriktet for å finne folk med snekkerslekt. Dette gjelder også Edwin Haga Aastorp, som kommer fra nabobygda Skiptvet. Han har vært lærer ved Møbelsnekkerskolen siden 2012 og rektor fra 2019. Som bakgrunn har han blant annet pedagogisk utdanning i design og håndverk og er faglærer i teknisk tegning og kroppsøving.

– Da jeg gikk på lærerskolen på Notodden og skulle ut i praksis, fant jeg denne skolen, som jeg aldri hadde hørt om tidligere. Men da jeg så på bildene av tidligere kull, som henger på veggen, fant jeg onkelen min der, sier rektoren med et smil. Han har overtatt familiegården og samtidig driver han sitt eget verksted.

– Jeg går under kategorien måneskinnsbonde, for mye av våronna og høstonna må gjøres etter at det er blitt mørkt.

EN NY MULIGHET Skolen er godkjent for 30 elever, fordelt på vg1 og vg2, og 15 kan være voksne heltidselever. Søkingen er god. Snittalderen på elevene er på rundt 35 år, de kommer fra store deler av landet, og de fleste har hatt en annen karriere tidligere.

– Det kan være sykepleiere, marinejegere, tømrere eller arkitektstudenter som vil ha seg en pause fra bøkene, sier Aastorp.

Elevene har rendyrkede møbelsnekkerfag i fire dager. I tillegg har de tilbud om å være på skolen og jobbe både på fredagene og om kvelden. Noen bor på tunet. Andre har leid seg inn i nærheten, så det blir litt folkehøgskolepreg, mener rektoren.

Synnøve Tufthaug Stordal går andre året på Møbelsnekkerskolen. Opprinnelig er hun helsefagarbeider.

I lærerstaben er det tre fast ansatte, pluss to timelærere.

USIKKER ØKONOMI En mer forutsigbar økonomi står øverst på ønskelisten til rektor Edwin Haga Aastorp.

– Hvis en elev blir syk, har for mye fravær eller gir seg i løpet av skoleåret, mister vi støtten. Dette skjer også

dersom eleven har vært der så godt som hele året. Da må vi tilbakebetale de midlene vi har fått. Skal vi klare å skape gode og kreative lærlinger i et tradisjonshåndverk, så må vi ha trygge rammer. Strøm og andre utgifter må betales, fastslår rektor.

I dag er det fastlåste satser for skolepenger, som dekker 20 prosent. Staten

Møbelsnekkerskolen har åpnet nye muligheter for Synnøve Tufthaug Stordal, helsefagarbeideren som også har lyst til å bli bonde.

betaler resten. Studentene har rett på lån fra lånekassen, borteboerstipend og utstyrstipend.

Estetikeren og håndverkeren må smelte sammen hvis du skal bli en god møbelsnekker.

– *Hva er viktige egenskaper hos en elev?*

– Stå-på-vilje. Og du må være nysgjerrig på teknikk og materialer, sier rektoren.

De fleste går to år på skole og to år i lære før de tar svennebrevet. Noen går rett ut i egen bedrift.

FRA HELSE TIL MØBLER – Dette er den beste skolen jeg har gått på, for det er ikke noe press, sier Synnøve Tufthaug Stordal (25). Hun går vg2

på Møbelsnekkerskolen på Mysen og pendler fra Bærum hver dag.

I bunnen er hun utdannet helsefagarbeider med studiekompetanse, og har jobbet sju år i et privat firma. Der er oppgaven å gi omsorg og glede til enslige eldre og andre som har en hverdag som ikke er så enkel, og hun tar fortsatt vakter.

– Men å være helsefagarbeider er tungt både fysisk og psykisk, og det tar på å se folk som har det vanskelig. Det var derfor jeg så meg om etter noe annet, og jeg har alltid vært kreativ, sier 25-åringen, som også er veldig glad i å male akvareller.

Synnøve har hatt lyst til å bli bonde. Men det vanskelig å få tak i en gård, og det er ikke så mye å tjene på driften

heller, påpeker den unge kvinnen, som alltid har likt å fikse ting selv.

– Du kan ikke regne med å finne en mann som kan alt! Jeg har mange møbelsnekkere i slekten, og samboeren min er tømrer, så vi har laget et verksted på hjemgården min. Morfaren min i Namsos ga meg også alt utstyret fra verkstedet sitt, forteller Synnøve.

Hvor veien går etter fullført skolegang, er hun ikke helt sikker på.

– Enten går jeg i lære og tar svennebrev, eller så driver jeg mitt eget møbelverksted, for vi er alt i gang. Sveise kan jeg fra før, så det kan være nyttig, mener Synnøve Tufthaug Stordal. Hun stortrives i skolemiljøet der elevene har veldig variert bakgrunn og kommer fra mange deler av landet. ❖

UTDANNINGS
FORBUNDET

UDF Medlem-appen

Nyhet! Les e-bladene i appen og hold deg oppdatert mens du er på farten

Nå kan du enkelt og raskt finne de siste elektroniske utgavene av både medlemsbladet Utdanning og tidsskriftene på UDF Medlem-appen.

I appen får du i tillegg tilgang til ditt medlemskort, reisekort og alle dine medlemsfordeler.

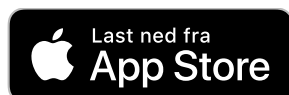
Tjenestene åpnes direkte i mobilens nettleser.

Du kan enkelt logge på appen med medlemsnummer, BankID eller BankID mobil.

Last ned UDF Medlem-appen

UDF Medlem-appen er tilgjengelig for Android og Apple-enheter, og kan lastes ned herfra:

Ridderen av den Gyldne Høvel hedret av kongen

SNARØYA Det første minnet Morten Hiorth (79) har fra barndommen, er at han satt på farens ramponerte seilbåt med hammer og stemjern for å være med på restaureringen. Da var han i fireårsalderen, og siden har han vært opptatt av de gamle håndverksfagene.

TEKST OG BILDER **KARI KLØVSTAD**

Noen gir seg aldri. Morten Hiorth er en av dem. Han vet hva motgang er, men har likevel reist seg og holdt stø kurs. For noen uker siden kom beviset på at innsatsen virkelig er blitt satt pris på. Da ble snekkermester Morten Hiorth fra Bærum tildelt Kongens fortjenstmedalje for sin store, frivillige innsats i hele sin yrkeskarriere for å ta vare på fagutdanningen i møbelsnekkerfaget, styrke fagets status og jobbe for rekruttering. Han var foregangsmann for konkurransene i yrkesfag, og han har siden 1998 vært til stede ved 34 mesterskap, både i Norge og rundt i verden. Flere ganger har han også stilt som dommer i møbelsnekkerfaget.

Vi møter Morten under årets skolemesterskap på Mysen. 79-åringen er en selvfølgelig del av miljøet, og har også noen gode råd å dele med deltagerne.

HADDE DET I FINGRENE Moren Hiorth ble født i 1942, midt under krigen. Da den var over, dro faren til Sandefjord for å se på en liten seilbåt som var til

salgs. Det var i utgangspunktet en ny og fin båt, men helt ramponert av tyskerne. Handelen gikk i orden, og båten ble fraktet til Storsand i Drøbak.

– Jeg var fire år og husker at vi kjørte fra Bærum og ned i en DKW pickup. Far ville bygge om dekkshuset, og jeg fikk stemjern og hammer for å være med og hugge ut skivene, sier Morten. Han har vage minner fra denne turen. Senere var de to mye sammen på båten. Det hører også med til historien at moren og søsteren omkom i en bilulykke i 1952.

Faren ledet en bedrift som laget håndverksmøbler, og han konstruerte blant annet en stålørstol som kunne legges sammen og fraktes flatpakket til USA eller andre steder. Åtte år gamle Morten var med. Stolene hadde gummistropper som skulle festes med krokar av ståltråd.

– Og jeg laget tusenvis av de krokene, sier Morten. I sjuendeklasse fikk han et hint om at han hadde talent.

– En kamerat ville bygge ei A-jolle på sløyden. Læreren vegret litt, og

mente han burde få med seg Morten. Kanskje hadde han sett at jeg var nevenyttig, sier veteranen og smiler i skjegget.

Planen var å gå gymnas, men Morten kom ikke rett inn, så han valgte realskolen.

– En kveld satt far og jeg ved peisen, og jeg ville drøfte med han hva jeg skulle bli. Da svarte han at «Jeg driver nå dette verkstedet», sier han.

Da ble det Bærum yrkesskole, mens alle vennene begynte på gymnaset, og tre år i lære i familiebedriften, der det på den tiden var over 50 ansatte. De var mest kjent for å produsere spesiallagde innredninger av utmerket kvalitet. Morten tok svennebrevet, fortsatte senere på Lederskolen for treindustrien og tok mesterbrevet i 1970. På denne tiden tok han også over familieforetaket sammen med Erik Thoresen, og bedriften fikk navnet «Hiorth og Thoresen».

Listen er lang over hvor far og sønn Hiorth har hatt en hammer og sag med i spillet. De står bak innredningen på

I vår ble Morten Hiorth hedret med Kongens fortjenstmedalje for sin innsats for møbelsnekkerfaget.

Theatercaféen i Oslo, slik den er i dag, har innredet alle restaurantene og suiteene på SAS-hotellet på Holbergs plass og har stått for mye av innredningen i Oslo Konserthus. Det siste husker Morten godt.

– Jeg reiste til og fra Malaysia og forhandlet om materialer. Da jeg skulle ta en siste sjekk på forsendelsen, hadde hele tørkelageret brent ned, og jeg kom til en glødende haug av treverk. De klarte heldigvis raskt å skaffe oss det vi trengte, sier Morten Hiorth.

Historiene fra yrkeslivet er mange og oppdragsliten lang. Det har også vært tunge stunder. Bedriftseieren har vært rammet av konkurs, og det største slaget var da faren begikk selvmord.

HAR JOBBET FOR FAGET Ved siden av jobben har Morten Hiorth hele tiden stått på med frivillig arbeid. Han har vært medlem av Oslo Snekkermesterlaug siden 1970, har hatt plass i styret siden 1973 og er fortsatt nestoldermann.

– Jeg kom inn som en av de yngste, og er nå den eldste.

Ildsjelen har også vært å finne i svenneprovenemnda, og kolleger kommer med denne beskrivelsen:

– Dette arbeidet ga han mulighet til å følge tett med i utviklingen av fagopplæringen og lærlingenes faglige nivå. Han forsøkte alltid å motivere og oppmuntre lærlingene, og han hadde høye, faglige krav til hvordan arbeidet ble utført.

Andre organisasjoner der Morten Hiorth har vært aktiv, er Møbelprodusentenes landsforbund og Utdanningsrådet for møbler og innredningsbransjen.

SÅ KOM KONKURRANSENE De internasjonale konkurransene i yrkesfag hadde pågått i mange år da Norge

Veteranen Morten Hiorth liker seg i fagmiljøene, og tar gjerne turen rundt til mesterskapene som blir arrangert.

kom på banen på slutten av 90-tallet. Bransjene ville finne ut hva slike konkurranser hadde å si for markedsføringen av fagene. Målene var å høyne statusen, øke interessen og sørge for god kvalitet på yrkesutdanningen. Ungdommen skulle ha noe å strekke seg etter, og de skulle ha mulighet til å skinne.

I 1998 bestemte Norge seg for å delta i yrkes-OL i Montreal i Canada, som var året etter. Deltagerne måtte plukkes ut, og det første norgesmesterskapet ble arrangert i Ålesund.

– Uten Morten Hiorths utrettelige innsats fra det første norgesmesterskapet og fram til i dag, hadde møbelsnekkerfaget neppe vært representert

i konkurransene, mener kollegene i snekkermesterlauget.

Han har kontaktet kandidater og motivert dem til å delta, overtalt skoler til å være med og stille verksteder til disposisjon og skaffet materialer og oppgaver.

En liste viser at 79-åringen har hatt en finger med i spillet i 22 mesterskap i Norge, og at han har vært med under 12 store internasjonale konkurranser.

Morten Hiorth er opptatt av at det er viktig å ta vare på de små håndverksfagene for fremtiden.

– Bærekraft er viktig, og da trenger vi fagfolk som kan vedlikeholde eller reparere det vi alt har, sier fagmannen. Og her er det snakk om alt fra klær og sko til inventar, hus og hytter.

Nye prototyper trengs, og materialene må også kunne gjenbrukes så vi ikke ødelegger miljøet, sier Morten. Han mener at de unge ikke må være redde for å velge yrkesfag, der mulighetene til etterutdanning også er større enn noen gang.

BLIR IKKE ARBEIDSLEDIG Morten Hiorth har ingen planer om å gi seg som pådriver i møbelsnekkerfaget, og ellers har han nok å drive med. Han har fortsatt seilbåten etter faren.

– Og så har jeg de siste 30 årene holdt på å bygge meg et altfor stort hus.

På familiefrenten har han kone, tre barn og fem barnebarn, så det er liv og røre.

– Hvordan reagerte du da du fikk Kongens fortjenestmedalje?

– Det var veldig gledelig, og fullstendig overraskende.

De andre fagfolkene i bransjen er ikke i tvil om at Morten Hiorth har bidratt sterkt til at opplæringen i møbelsnekkerfaget fortsatt eksisterer. For sin innsats er han også utnevnt til Ridder av den Gyldne Høvel, som er Oslo Snekkermesterlaugs høyeste utmerkelse. ❖

Smilet er aldri langt unna
hos Ingrid Opdøl, og hun
har mye hun gleder seg
over.

100-åringen

Hele morsslekta var lærere, og hun tenkte det måtte da gå an å bli noe annet.
Men lærer ble hun. Les Yrkes portrettintervju med 100 år gamle Ingrid Opdøl.

100-åringens råd til dagens lærere:

Ta elevene på alvor

OSLO Skolen har vært Ingrid Opdøls trygge holdepunkt, men læreren har også tatt turen ut i verden så fort anledningen bød seg. Sunt kosthold har vært stikkordet, og hun satt med redningsvest og fallskjerm på da Fredskorpset sendte ut sin første gruppe.

TEKST OG BILDER **KARI KLØVSTAD**

Det er litt rart, men når engasjementet lyser fra det blå blikket til Ingrid Opdøl, er det fristende å kalle henne ei glad jente. Hun siterer selv Bjørnson litt ut i intervjuet, for jentungen fra Sunndal begynte tidlig å undre seg på hva som fantes «over de høye fjelle». Den første turen ut av hjembygda ble ingen stor opplevelse. Men la oss starte hjemme hos 100-åringen.

Ingrid Opdøl bor i egen leilighet i en av blokkene i skråningen på Grefsen. På bordet står et fornemt kort med personlig hilsen fra kong Harald, og den fine buketten fra Oslos ordfører Marianne Borgen har hedersplass i blomsterhavet på spisestuebordet. Det er mange som har villet gratulere. Dagen ble feiret i to runder. Den ene med huskonsert, der mange av de 50 slektningene bidro. Den andre med åpent hus, der venner og kjente stakk innom fra morgen til kveld for å hedre 100-åringen. Her var også mange fra skoleverket, som Ingrid Opdøl har vært en del av gjennom et langt liv. Selv synes hun det var ekstra moro å komme rett inn i den store skolereformen i 1959, der Sandaker skole gikk foran når niårig skole ble innført. Senere var hun med og utviklet helse-

og sosialfag som studieretning. Men det var ingen selvfølge at ei bondedatter fra Nordmøre skulle rive opp røttene og ta høyere utdanning.

ALLE VAR LÆRERE Ingrid Opdøl ble født i 1922 og vokste opp på Flatvad gård, som yngst av fem søsken.

– *Hvordan var det å være minstejenta?*

– De sa jeg var bortskjemt, svarer Ingrid, med et lurt smil.

Foreldrene var aktive og mente det var viktig å ta ansvar for det som foregikk i bygda. Faren satt i kommunestyret og moren i skolestyret, for Bondepartiet, og det var vanlig at de skulle på møter.

– Hele morslekta var lærere, og da jeg gikk på folkeskolen, spurte mange om jeg skulle bli det også. Men jeg tenkte at de måtte da gå an å finne på noe annet. Far var heller ikke så ivrig, for det var mest vanlig at jentene giftet seg og ble husmødre på den tiden.

Skolestarten gikk greit.

SKREKK OG ADVARSEL – Bestemor Tora fra Lom leste mye for meg og broren min. Hun bodde i tøffellavstand, og vi fikk både høre de kjente eventyrene

og historien om «The little red hen», for hun hadde vært i Amerika. Vi kunne lese og skrive da vi begynte på skolen, og da læreren oppdaget det, ble jeg tatt opp på tavla for å vise de andre elevene. Jeg skulle skrive «godt», men det ble «gått», og læreren påpekte feilen, så det ble ingen suksess, sier Ingrid Opdøl, som har tatt med seg denne erfaringen til skrekk og advarsel.

– For det meste var barndommen lys. Ingrid turnet i morelltrærne, kokte rabarbrasuppe i blikkboks og hadde en frodig blomsterbakke helt for seg selv.

Den leseglade jenta hadde også fri adgang til morfarens boksamling og syntes det var moro å lese om fremmede byer og ukjente landskap.

– Jeg skjønnte at det var en verden utenfor den trange dalen, og «undret meg på hva det var å se over de høye fjelle». Første turen gikk til Kristiansund, og der var det ikke mye storslått. Bare skarp lukt av klippfisk.

FORSVANT UNDER BENA Da Ingrid var 18 år, brøt krigen ut. Hun gikk på folkehøgskole da hun så tyske fly rett over hodet, og fikk senere høre at de hadde bombet Namsos.

– Der hadde jeg søsteren min, og da jeg kom hjem, sto gutter på min egen alder i blå uniform og skulle ut i krigen. Det føltes som om jorda forsvart under bena mine.

Dette var en av de tøffeste opplevelsene i 100-åringens liv.

Ingrid begynte litt senere på Halsahusmorskole og tok artiumsfag litt nå og da som privatist.

IMORS FOTSPOR Ingrid var veldig glad i moren sin, og hun fulgte også samme yrkesveien. For selv om hun ikke ville bli lærer i barneskolen, kunne hun tenke seg å undervise eldre jenter.

– Mor var elev i det første kullet på Statens lærerskole i husstell på Stabekk i 1909, og jeg var også opptatt av riktig ernæring, så jeg søkte meg dit.

Etter å ha fullført de to årene ble den første jobben som skolesanglærer ved Nordhordland folkehøgskule på Frekhaug. Samtidig studerte Ingrid solosang og pianospill ved Bergen musikkonservatorium og tok skolelærersangeksamen. Hun kom fra en musikalsk familie og hadde også lært å spille trampeorgel hjemme.

– Jeg har alltid sunget i kor, og jeg og ei venninne møtte opp til audition til Oslo Filharmoniske Kor og ble tatt opp. Der sang vi i lange kjoler med flaggermusmer, foret med silke. Men etter hvert ble det så mye reising på meg at det ble umulig å fortsette, sier 100-åringen. Hun har fortsatt klippekort til konsertene i Filharmonien, men rullatoren har gjort det litt mer problematisk å ta seg dit.

– Når jeg sover, hender det jeg drømmer at jeg løper opp grønne bakker, uten rullatoren.

Etter Bergen-oppholdet ønsket Ingrid seg til Oslo, og ble en kort

Et brennende engasjement har aldri sluknet, og Ingrid Opdøl har mye hun engasjerer seg i. Bøker, ikoner og andre bilder pryder stuen på Grefsen.

periode assistentlærer på Statens lærerhøgskole, der hun selv hadde gått. Men så åpnet det seg nye muligheter.

GIKK RUNDT OG VEIDE FOLK I 1956 ble Ingrid ansatt i Landsforeningen for kosthold og helse.

– Jeg gikk rundt og banket på dørene

hos eldre, og de som var modige nok, slapp meg inn og ble med på undersøkelsen. Da veide jeg folk og så hva de hadde i matskapet. Senere ble tallene mine gransket. De viste blant annet at mange hadde for liten tilgang på jern.

På kveldstid hadde Ingrid også kurs i kosthold for kontordamer.

En stor skolereform ble satt i gang i 1959. Oslo skulle bygge en forsøksskole på Sandaker, og dette var overgangen til niårig skole for alle.

– Dette må du bli med på, lød oppfordringen fra rektor. Jeg hadde søkt stipend for å studere kosthold og helse i USA, men han ga seg ikke, så jeg ba om betenkningstid. «Du får et døgn», lød svaret. Dagen etter takket jeg ja, fast bestemt på å være der et år.

Skolen var mindre enn halvferdig, og lærere strømmet til fra alle kanter av landet for å være med på den nye satsingen.

– Dette var noe kjempespennende som mange ville være med på, og rektor ga klar beskjed om at ingen fikk ha faste plasser på lærerværelset. Her skulle alle bli kjent med hverandre, sier Ingrid med et smil.

LINJEDELT Det var på denne tiden ungdomsskolen var linjedelt. Gausskurven var en rettesnor, og elevene i A-klassen lærte to språk. Så gikk det nedover til D, som fort ble kalt dusteklasse, og på F fant du hjelpeklasse elevene.

Pensjonistene fra Sandaker videregående skole, som nå er nedlagt, møtes første onsdagen i hver måned, og Ingrid Opdøl er en av to som var med fra starten.

– Vi var en aktiv skole og pleide å snakke om «sandakerånden», selv om vi ikke hadde elevene med de høyeste poengene. Det var voksne folk der, som tok elevene på alvor.

På skolekjøkkenet skulle Ingrid lære de unge både sunt kosthold og bordskikk. Gryteretter var populært på den tiden, og det skulle også være dessert. En gang hadde noen laget ei formkake med altfor mye natron. Da en av guttene åpnet døren til stekeovnen lød spørsmålet: «Gassmaske, frøken?»

Etter hvert ble Sandaker utvidet til en videregående skole, og Ingrid har hatt en aktiv rolle for å utvikle helse- og

sosialfag som studieretning her i landet. Hun var også med på å lage læreplanene. Egne læringsrom kom på denne tiden, og for Ingrid var skolekjøkkenet ekstra viktig.

FØRST UT I FREDSKORPSET Ingrid hadde gitt rektor klar beskjed om at hun bare ble ved skolen i et år. Det varte litt lenger, men etter to søkte hun permisjon for å studere samfunnsfag og skoleledelse ved universitetet i Århus. Dette åpnet veien til verden, og ble et av mange avbrekk. Men det hører med til historien at hun også var ansatt som lærer ved Sandaker videregående skole til hun gikk av med pensjon i 1990.

Mer kaffe kommer i koppene, og 100-åringen lar tankene fare tilbake til sitt første møte med Afrika, mens hun nyter en kransekakebit som er igjen etter feiringen.

I 1963 opprettet Norad Fredskorpset. Ingrid løp for å hente søknadsskjema og ble tatt ut som en av de første 20 som fikk reise. Turen gikk til Uganda, og fagkunnskapen om kosthold og ernæring veide tungt for å få være med.

– Da vi møttes, kom det fram at ingen av oss hadde vært i Afrika tidligere, og vi visste lite om Uganda og den vanlige afrikaner.

Norad hadde lite penger, så etter at forberedelsene var unnagjort, ble deltagerne satt på et lite, militært transportfly, som satte kursen sydover.

– Vi satt på to rader langs sidene i flyet, med flytevest og fallskjerm på.

– *Kunne dere hoppe i fallskjerm?*

– Nei, men vi hadde hatt en liten trening, der vi sto på en krakk i skogen, og telte 101, 102 ... Så hoppet vi og dro i utløseren.

Dette var ingen svipptur med det lille flyet, som måtte tanke ofte. Det var lunsj i Paris og overnatting på Malta, før kursen ble satt over Middelhavet. Der slo lynet ned i ene vingen på propellflyet, som falt mange meter og nesten skremte vettet av Ingrid og de

andre. Etter to overnattinger til i Kairo og Khartoum er siste stopp Entebbe, og en ved et vindu utbryter:

– Jeg kan se en elefant!

KJØRTE UTEN LAPPEN Ingrid har aldri hatt førerkort, men hun kjørte bil i Uganda for å ta seg ut og undervise voksne kvinner i ernæring og hygiene.

– Det var mange feilernærte barn. Alle er mer opplyste nå, men da fantes verken telefon, radio eller tv der.

Fredskorpspioneren husker menneskene best.

– De var så gode, hadde alltid et egg eller noe annet å gi oss, og jeg fikk fin kontakt med kvinnene. Vi måtte vende oss til å sitte i hyttene deres, og jeg tror det var vi som lærte mest.

Etter å ha vært borte i to år, brukte Ingrid og ei venninne god tid på turen hjem. Det tok to måneder med buss og tog fra Uganda til Norge.

– Det var en god akklimatisering.

– *Var du redd noen gang?*

– Nei, og får du slike tanker, må du dra hjem.

Det brennende engasjementet for Uganda har aldri sluppet taket, og for noen dager siden kom en liten håndbok for barn og lærere fra trykkeriet. Den forklarer med enkle ord hvilke rettigheter barna har i det afrikanske landet, og nå skal den spres. Ingrid har vært med på arbeidet og håper den når ut til mange.

HJERTE FOR PALESTINA Det ene har tatt det andre etter at Ingrid var med i Fredskorpset. Fra 1969 til 1972 ble hun kontaktet for å være bestyrer ved Norges KFUKs studenthjem i Paris. Fra 1976 til 1981 var hun konsulent for UNESCO i Dakar med hyppige korttidspermisjoner, og i 1987 startet prosjektene i Palestina.

– Jeg reiste opp og ned i ett kjø.

Ingrid hadde hatt kontakt med KFUK i Jerusalem, og det ble åpnet et samarbeid for å legge til rette for yr-

Ingrid Opdøl blir overrasket av en telefon fra Ramallah, der hun kan se og snakke med sin avdøde venninnes datter.

kesutdanning for palestinske jenter. Ut- over på 1980- og 1990-tallet var Ingrid med i styringsgruppa i Faglærerlagets samarbeidsprosjekt, for sammen med KFUK Jerusalem å utvikle yrkesrettede utdanninger for jenter, uavhengig av religion. De fleste var muslimer. Senere pluss det på seg med musikk lærer- utdanning og lærerutdanning i grafisk design ved Women Teachers College i Ramallah. Samarbeidet ble videreført i Lærerforbundet, og både skolen, fagforeningen og menigheten Ingrid tilhører, har vært engasjert.

Fagutveksling har vært viktig for Ingrid, noe som også gikk under navnet «tvinning». Dette betydde blant annet at det kom musikere fra Palestina og Jordan som fikk bygget ut utdanningen sin ved Musikkhøgskolen i Oslo. En av dem var musikk læreren Aruba, som Ingrid fikk nær kontakt med. Hun tok mastergraden sin i Norge og spilte da Utdanningsforbundets nye lokaler ble innviet i Hausmanns gate i 2003.

Aruba ble syk og døde altfor tidlig. Ingrid understreker at det er en av de vennligste personene hun har møtt, og mens vi snakker om dette, kommer det en Facetime-samtale. Det er

Arubas datter fra Ramallah, som gjerne vil veksle noen ord på engelsk med sin mors gode støttespiller.

IFULL AKTIVITET Reisevirksomheten har nesten stoppet, men Ingrid har ikke sluttet å følge med. Radionyheterne og en lang rekke med venner holder henne oppdatert.

– Da første verdenskrig tok slutt, ikke så lenge før jeg ble født, tenkte folk «aldri mer krig». Så kom annen verdenskrig, og nå er det krig i Ukraina. Vi har en verden i utvikling på alle kanter, men det ser ut til å være vanskelig å få slutt på dette.

Fjernsynet er forsvunnet ut.

– Jeg ser, hører og går litt dårlig. Sanseapparatet er slitt, sier 100-åringen. Med til historien hører likevel at hun går til butikken hver dag for å kjøpe mat.

– Det blir fisk, litt kjøtt og mye frukt og grønnsaker. Enkelt, men nærings- rikt kosthold, forsikrer kostholdseks- perten.

Ingrid er med i en litteraturgruppe som har møttes en gang i måneden de siste 15 årene.

– Det blir bare faktabøker, for vi har

ikke tid til romaner. Nå har vi tatt for oss kornets historie.

Folk som kjenner Ingrid godt, frem- hever at hun er meget belest, men ikke belærende. I tillegg til utdanningen i pedagogikk har hun også studert fransk, spansk og livssyn og etikk, ved siden av å jobbe som lærer.

– Jeg har alltid vært nysgjerrig. Og jo mer jeg lærer, dess mer oppdager jeg at jeg ikke kan.

Ingrid er også med i en bibelgruppe og en økumenisk gruppe med seks medlemmer. De møtes til frokost i titiden, leser og diskuterer, og gir seg gjerne ikke før langt ut på ettermid- dagen.

– Etter å ha sett «Abrahams barn», begynte vi å lese Koranen. Men det ble for kjedelig, så nå leser vi alt mulig.

TA ELEVENE PÅ ALVOR Ingrid Opdøl trivdes da hun underviste på Sandaker skole, og kan fortsatt kjenne gleden når hun tenker på moren som ringte og takket for at sønnen hadde begynt å spise fisk.

– Har du noen råd å gi til dagens lærere?

Ingrid retter seg opp i stolen og nøler ikke.

– Ta elevene på alvor, og ikke avvis noe som et dumt spørsmål. Prøv heller å få noe ut av det. Se hver enkelt, vær med dem hele veien, og arbeid sammen så de kan stå til eksamen. Skolen skal være god for de som går der. Ungdom- men er flott, og lærerne må stå på for at de skal gjøre noe ut av livene sine.

Ingrid har ikke selv stiftet familie, men hun har mange slektninger rundt seg som hun har god kontakt med. Og hjemmehjelpen kommer innom to timer hver fjortende dag. Hoved- spørsmålet for 100-åringen er egentlig: Hvordan skal hun rekke over alt hun har lyst til?

Dagen etter er det middag på Gref- senkollen. ❖

Eirik Storvik Kristiansen
i full konsentrasjon.
Han ble skolenorgesmester
i treskjærerfaget.

- Konkurranser skaper interesse for tradisjons- håndverkene

MYSEN Summingen fra høvler og energisk bruk av sandpapir høres i bakgrunnen. Det nærmer seg innspurten for skole-NM i møbelsnekring og treskjæring, og de fire fagpersonene som er samlet utenfor, er enige om at konkurranser er viktige for fagene.

TEKST OG BILDER **KARI KLØVSTAD**

Arenaen er Møbelsnekkerskolen på Mysen. Det er skolenorgesmesterskap i møbelsnekkerfaget og treskjærfaget, og det er full konsentrasjon ved arbeidsbordene. Ni elever fra fire skoler jobber iherdig med å lage hver sin krakk i det ene rommet. Alle har samme oppgaven og studerer tegningene høye. Noen av delene de skal bruke, er fabrikkert på forhånd, mens andre må de lage selv.

I det andre rommet står en kvartett med treskjærerutstyr og mønstermal til sin konkurranseoppgave. De kommer alle fra Hjerleid Handverksskole på Dovre.

Dette er andre dag av mesterskapet, tiden tikker ned, mens spenningsnivået stiger. Krakken må ha bein i riktig retning, og finpussen er også viktig.

– Vi er snart inne i plasterperioden, hvisker en av tilhørerne. Og rett etter kommer en av deltagerne med blod piplende fra fingertuppen. Alt som

Denne kvartetten er enige om at skolekonkurranser er viktige. Det er fra venstre faglærer i møbelsnekring Pål Engedahl, rektor ved Møbelsnekkerskolen Edwin Haga Aastorp, møbelsnekkerveteran og foregangsmann Morten Hiorth og Øivind Engh, leder av arbeidsgruppa i Oslo Snekkermesterlaug som arbeider med rekruttering og konkurranser.

kjennes så enkel i en rolig skolehverdag, kan rote seg til mot slutten av et todagers mesterskap.

LØFTER FAGENE – Konkurransene i yrkesfag kan sammenlignes med toppidrett. De løfter tradisjonshåndverkene og gjør dem synlige, og dette har stor betydning for rekrutteringen. Hvis vi ikke har nok fagfolk i fremtiden som kan ta jobbene, vil yrkene dø ut, frykter Edwin Haga Aastorp, som er rektor ved Møbelsnekkerskolen og vert for NM-arrangementet.

Deltagerne er fulltidselever ved skolen der de går, og mange er på vei ut i lære før de kan ta svennebrevet etter to år.

Morten Hiort (79) er en av foregangsmennene når det gjelder konkurranser. Han var en aktiv pådriver for det første norgesmesterskapet i 1998, og er også til stede nå som fagmann og entusiast i møbelsnekkerfaget.

– Oppmerksomheten rundt fagene er viktig. Det er også den kontakten som knyttes mellom elever og lærere fra forskjellige skoler. I fritiden mellom konkurranseøktene spiser de sammen og har felles aktiviteter, fremhever Morten Hiorth, som er svært opptatt av å løfte tradisjonsfagene.

Øivind Engh leder arbeidsgruppa i Oslo Snekkermesterlaug som arbeider med rekruttering og konkurranser.

– Det skal være moro å delta i en

Deltagerne i skole-NM samlet etter premieutdelingen. I løpet av de to konkurransedagene hadde de også tid til å bli kjent med hverandre og utveksle erfaringer. (Foto: Edwin Haga Aastorp)

konkurranse. Oppgavene er av høy kvalitet, og det er god læring i å konsentrere seg så mye, sier Engh.

Han får full støtte fra Pål Engedahl, som er faglærer i møbelsnekring ved Edvard Munch videregående skole i Oslo og har to elever med i konkurransen.

– Konkurranser fremhever fagene på en god måte, og elevene vil gjerne delta.

FOR UNGE De fire fagfolkene rundt bordet mener det er en stor hindring som gjør det vanskelig å rekruttere nok elever til tradisjonsyrkene, ved de offentlige skolene. 15–16-åringene velger gjerne noe de har kjennskap til. For mange er det også viktig å gå på nærmeste skole og komme sammen med venner. Når de er modne nok til å bli fristet av fag som møbelsnekring, treskjæring eller andre

gamle håndverk, har de brukt opp skole-retten sin, og da er løpet kjørt den veien. Da er alternativet de få private skolene som finnes. Det kommer mange som har lyst på et karriereskifte.

HEKTISK INNSPURT Inne i snekkerrommet nærmer konkurransen seg slutten. Noen dunker frenetisk med gummiklubba for å få delene på plass, mens andre må innse at limet neppe vil tørke før konkurransen er ute.

Den aller roligste er Jørgen Østby Kamperhaug fra Møbelsnekkerens skolen. Han har jobbet raskt og systematisk del for del. Så har det vært en intens runde med pussing, før han nå er inne i de trangeste krokene på krakken med det fineste sandpapiret. Resultatet skinner, og nå er det opp til de tre erfarne dommerne. ❖

RESULTATER FRA SKOLE-NM

Møbelsnekkerfaget

1. Jørgen Østby Kamperhaug, Møbelsnekkerens skolen
2. Preben Ekern, Hjerleid Handverksskole
3. Karsten Buskerud, Skedsmo vgs.

Treskjærerfaget

1. Eirik Storvik Kristiansen, Hjerleid Handverksskole
2. Amund Flaten Svisdal, Hjerleid Handverksskole
3. Åse Ragnhild Øvreng, Hjerleid Handverksskole

Alle gode ting er tre for norgesmesteren

MYSEN Det startet med vei og anlegg, så ble det lyd før Jørgen Østby Kamperhaug nå kan glede seg over å være skolenorgesmester i møbelsnekring.

– Jeg var med for å vinne, sier 33-åringen, som hadde sterke konkurrenter og var klar over at det krevdes full innsats.

Oppgaven ble gitt på forhånd, og Jørgen gjorde grundige forberedelser.

– Du må vite hva du gjør, så jeg øvde på noen av detaljene, planla arbeidet i riktig rekkefølge og laget en tidsplan. Det siste var kanskje det viktigste, for jeg så at flere slet med å bli ferdig med krakken innen fristen, sier den ferske norgesmesteren.

ASFALTFIRMA Det var aldri noen tvil om hva Jørgen skulle bli.

– Jeg vokste opp i et asfaltfirma i Sarpsborg, og planen var at jeg skulle ta over, lyder den enkle forklaringen.

Jørgen startet på byggfag på videregående og endte opp med fagbrev i vei og anleggsfaget.

– Jeg skulle runde av utdannelsen med et friår på Viken folkehøgskole på Gjøvik. Det varer fortsatt, sier Jørgen humoristisk. Han ble inspirert av det han lærte om lydteknikk på skolen, fortsatte i den retningen og så seg aldri tilbake.

Etter ti år fikk lydteknikeren lyst til å gå på skole igjen for å utvikle seg videre, og han tror at det har ligget en møbelsnekker latent der inne.

– Jeg har alltid likt å lage noe og

Jørgen Østby Kamperhaug kan glede seg over å ha blitt skolenorgesmester i møbelsnekring.

syntes det var moro å bygge hytter da jeg var liten. Å pusse opp leiligheter har også vært en hobby. Som møbelsnekker er jeg ikke den beste på design, men jeg liker å gruble på problemer og finne spesielløsninger, sier Jørgen. Nå skal han fullføre årsoppgaven, som er en spisestuestol.

PAPPAPERM Etter fullført skolegang på Møbelsnekkerskolen til sommeren er planen å gå ut i lære i et lite møbelsnekkerfirma. Men først er det pappaperm, for barn nummer to ble født i desember.

Jørgen brenner for yrkesfagene.

– Å kunne et håndverk er sterkt undervurdert. Det ligger mye mer i det enn å kunne lage en gjenstand. Du er en del av en større prosess, og dette

gjør det interessant, sier Jørgen, som ser for seg at han kan kombinere å være møbelsnekker og lydtekniker. Da blir det folk og full musikk på konserter og festivaler, mens roen kan senke seg i møbelsnekkerverkstedet.

– Har du flere planer?

– Kanskje det blir et mesterbrev med tiden, sier den ferske norgesmesteren. ❖

Sigrun og Astrid setter stor pris på håndmassasjen Ruben og Serine gir dem.

Hotelltur, men ikke noe hvilehjem

TJØME Elevene er på hotelltur med pensjonister. Men det er fullt program – både for de som skal lære, og de som skal lære bort.

TEKST **MERETE SILLESEN** BILDER **MARIANNE OTTERDAHL-JENSEN**

Det er elever fra Eidsvoll og Jessheim videregående skoler som får prøve seg som helsefagarbeidere i praksis når de er med cirka 50 pensjonister fra sine egne kommuner på tur til Tjøme i april.

Da Yrke besøker hotellet Scandic Havna Tjøme, syder det av liv i annen etasje, der vi har avtalt å møte noen av deltakerne på turen. Her sitter unge og

eldre om hverandre, de prater og ler, og alle ser ut til å kose seg.

INSPIRERE – Jeg håper slike turer kan være med og inspirere ungdommene, slik at de får lyst til å jobbe med eldre, sier Sirkka-Liisa Sandsbakk (91).

Hun har vært med på dagsturer før, og synes denne turen med to overnat-

tinger er helt topp. Med høy alder og litt skrantende helse er det trygt at noen alltid er til stede.

– De unge er så flinke og hyggelige, og de hjelper oss med alt, sier hun og legger til at hun har kjøpt ny badedrakt for anledningen. Det skal nemlig være bassengtrening senere på dagen, men først er det busstur til Verdens Ende.

Ruth er litt dårlig til beins og bruker vanligvis rullator. Hun setter stor pris på en hjelpende hånd fra Martine.

June og Rita fra henholdsvis Eidsvoll og Ullensaker Frivilligsentral ser hvordan medlemmene deres blomstrer opp på tur.

«VINN-VINN» Det er Rita Fjeld Hovden fra Ullensaker Frivilligsentral og June Andresen fra Eidsvoll Frivilligsentral som har planlagt, forberedt og lagt alt til rette for turen. Når alt det praktiske er i boks, trekker de seg litt til side, slik at elevene og skolene kan jobbe med innhold og ulike aktiviteter for de eldre. Men de er aldri lenger unna enn at de kan hentes hvis noe skulle oppstå.

Rita har vært med i Frivilligsentralen i over 20 år, og forteller om blant annet Mallorca-turer før koronapandemien. Men man trenger ikke å reise langt for å ha det hyggelig.

– Vi har stor pågang til alle turer. Flere kriterier legges til grunn når vi prioriterer hvem som kan være med, og i første omgang er dette et tilbud til pensjonister som ikke opplever så mye ellers, sier Rita.

– Hver opplevelse vi gir de eldre, tenker jeg forsinker deres vei inn i hel-

sesesenet. Samarbeidet med skoleungdommen er en vinn-vinn-situasjon. For mange er dette deres første møte med godt voksne mennesker og kulturen de representerer.

ELEVENE IMPONERER June forteller at elevene imponerer ved blant annet å stå tidlig opp for å hjelpe alle som trenger det, slik at hver og en er klar til å delta på en felles frokost. Elevene er her av lyst, ikke av tvang, og de er flinke til å spre både glede og trygghet.

Frivilligsentralene søkte Damstiftelsen, som har bevilget midler øremerket til denne turen. Jessheim hadde med 12 elever fra vg2, og Eidsvoll hadde med 9 elever fra vg1 og vg2. Det ble to fulle busser, en fra hver frivilligsentral, eldre og unge side om side.

Lærerne Ronny Matsson (Eidsvoll) og Thomas Ulverud (Jessheim) forklarer at de har samme mål for turen, som

Eidsvoll kaller «Livsgledeturen» og Jessheim «Den lille ekstraturen». Læringsutbytte for elevene og muligheten til å gi de eldre den lille ekstra er det aller viktigste.

GODT FORBEREDTE Lærerne forteller at de fleste elevene allerede har praksis fra ulike institusjoner skolene samarbeider med, og at de er svært glade også for samarbeidet med Frivilligsentralene. Ved begge skoler forberedes turen en god stund i forkant. Elevene får undervisning blant annet i sykdomslære og hvordan de kan håndtere akutte situasjoner som kan oppstå. De har lært om stell og vet hvordan de kan hjelpe til med støttestrømper.

Fra Jessheim valgte de å ta med en hel vg2-klasse, som vil bli helsefagarbeidere, mens de på Eidsvoll plukket ut deltakerne ved hjelp av søknader og intervjuer.

Ronny og Thomas, fra henholdsvis Eidsvoll og Jessheim videregående skole, forteller om forberedelser i lang tid før turen. De er godt fornøyde med elevenes innsats.

– Dette var de fleste elevenes første møte med hvordan en søknad i arbeidslivet kan være, og vi har med elever både fra vg1 og vg2, sier Ronny Matsson.

TURNUS – Våre vg2-elever har en god del praksis fra før, og vi har laget en slags turnus på turen, slik at noen har tidligvakt, mens andre har seinvakt. Slik er det jo ofte for helsefagarbeidere i det virkelige arbeidslivet, sier Thomas Ulverud.

Lærerne fra begge skoler har briefinger underveis i oppholdet, og er åpne for justeringer ved behov. De er godt fornøyde med sine respektive elever, og regner med at alle vil ha mange inntrykk å bearbeide når de kommer hjem. Tanken er at opplevelsene skal tas med inn i klasserommet og deles med andre elever på skolen, i den grad det er mulig.

– Vi legger vekt på læreplanmål for vg2-elevne når vi planlegger turen,

og hver enkelt elev kan velge sitt mål innen kommunikasjon, yrke og helse. Noen har valgt litt utradisjonelt, som universell utforming, og har gitt tilbagemelding på at hotellet kanskje kunne vært bedre tilrettelagt for gjester med rullestol eller rullator, sier lærer Thomas Ulverud.

MENNESKELIG FAKTOR – Elevene vokser enormt på ansvaret de får på denne turen. Selv om det er enkle oppgaver de skal utføre, lærer de hvor nødvendig tydelig kommunikasjon er. Det kan være spesielt viktig for denne generasjonen som vokser opp med sosiale medier, og som skal hjelpe en generasjon som ikke er vant til data. Den menneskelige faktoren blir langt viktigere her enn hva mange av elevene er vant til blant jevnaldrende og kanskje også i foreldregenerasjonen, sier lærer Ronny Matsson.

Martine setter stor pris på ungdommene, her er det Alexander som hjelper henne.

Lærerne forklarer at hvis de unge ser en som sitter alene, skal de gå bort og sette seg sammen med personen. De eldre er like ulike som de unge, og elevene lærer seg kunsten å snakke med alle. Det å se det enkelte mennesket og hvilke behov hun/han har, er i seg selv læring. Elevene lærer etter hvert å observere allmenntilstand, kanskje trenger noen en ekstra klapp på skulderen en dag. De får mulighet til å bidra slik at hver deltaker får en ekstra fin opplevelse av turen.

– Den mestringsfølelsen slik læring gir, motiverer til et ønske om å lære mer. Vi håper også det bidrar til rekruttering av helsefagarbeidere som brenner for å gjøre en god jobb blant eldre mennesker, sier Ronny Matsson.

ROLIGERE ENN FORVENTET Ruben Alexander Haugen (vg1 Eidsvoll) sier han trives kjempegodt sammen med

Sirkka-Liisa er 91 år og med på sin første tur med overnattinger. Hun er takknemlig for hvordan Martine og de andre ungdommene stiller opp.

pensjonistene. Det er spennende å hjelpe andre og virkelig å føle seg til nytte.

– Det er annerledes enn jeg forventet, sier Serine Gjerdalen (vg2 Eidsvoll).

– Jeg hadde trodd det skulle vært mer kaos, og ikke så rolig som det er her. Det er mye som skjer, men det er ikke noe stress, liksom. Og det er så fint å se hvordan de eldre koser seg.

Ruben og Serine forteller om blant annet bingo og håndmassasje, begge aktiviteter ble godt mottatt.

– Vi er heldige som blir invitert med på dette, sier Sigrun Bratvold, en av pensjonistene. Elevene er enestående, og det er hyggelig å være sammen med både eldre og yngre mennesker.

Astrid Ekornholmen, også hun en av de eldre, forteller at det betyr mye å komme seg ut og mener de kan leve lenge på en slik tur. Hun har vært med på turer i regi av Frivilligheten mange ganger og setter stor pris på avvekslingen.

– Jeg synes det er ekstra kjekt å ha noen å spise middag sammen med. Jeg har vært med til Mallorca to ganger og er sikker på at slike avbrekk gjør at vi lever noen år lenger, sier Ruth Nagel (87).

– Det er spesielt hyggelig at unge mennesker har interesse av å være med. Jeg tror vi har mye å lære av hverandre. Det blir mange fine én-til-én-samtaler, som jeg setter stor pris på.

Ruth bruker rullator, og Alexander Røtvold (vg2 Jessheim) er raskt ute med en hjelpende hånd når hun skal reise seg opp. Han forteller at han ikke opplever noen av oppgavene som vanskelige, alt er hyggelig og lærerikt.

MENNESKER – Etter denne turen er jeg enda sikrere på at jeg vil jobbe med mennesker, sier han.

– Det er fint å kunne sette seg ned og ha tid til bare å prate. Jeg tror det er mye ensomhet, både blant eldre og

yngre, spesielt etter pandemien, sier Martine Aastorp (vg2 Jessheim), som også vet hun vil jobbe med mennesker. Hun tror hun som helsefagarbeider vil få mange muligheter, og har ikke bestemt seg for hvilket felt hun ønsker å satse på.

Det vinkes muntert «ha det bra», og vi hører de livlige stemmene lenge etter at gjengen har forlatt rommet. At det blåser surt, skremmer verken eldre eller unge, for Verdens Ende vil de se. Flere av dem har aldri vært der før. Noen av pensjonistene ønsker ikke å delta på turen, og en del av elevene blir sittende sammen med dem og prate. Her blir hver og en sett, ingen blir sittende alene. Og en blidere gjeng skal man lete lenge etter. ❖

Sertifisert som dysleksivennlig skole

SARPSBORG En fjær i hatten, tenker Seiersborg videregående skole om stemplet de har fått som dysleksivennlig skole. Men de må fortsatt jobbe med temaet, sertifikatet gjør dem ikke til eksperter.

TEKST OG BILDER **TERJE HANSTEEN**

Mange elever ved Seiersborg videregående skole sliter med dysleksi, og skolen måtte ta grep. Hjelp til skoling av ansatte kom fra Dysleksi Norge. Nå kan skolen smykke seg med tittelen «Dysleksivennlig skole» etter å ha blitt sertifisert.

– Vi er nok den eneste videregående skolen i tidligere Østfold som har fått denne godkjenningen, og i Viken fylke er det få skoler som har det. Å få en slik godkjenning er en fjær i hatten for sko-

– Det verste med dysleksi er jo man føler at man er dum hvis man sliter med det. Derfor er det viktig å gjøre noe med holdningene, poengterer rådgiver Siv Karstensen ved Seiersborg vgs.

len, men vi er på langt nær eksperter ennå, og dette må vi jobbe med. Og det handler ikke bare om dysleksi, men også om dyskalkuli og språkforstyrrelser, forteller rådgiver Siv Karstensen.

FLERE ELEVER Det er Stiftelsen Blå Kors Fredrikstad som driver Seiersborg videregående, som er lokalisert mellom Sarpsborg og Fredrikstad. Den lille skolen med plass til 156 elever tilbyr små klasser, tettere oppfølging og trygge rammer for opplæringen. Skolen tilbyr flere programfag. I dag går det rundt 120 elever ved skolen, og antall elever har bare vokst de senere årene. Elevene kan ha diagnoser som for eksempel autisme, dysleksi og ADHD eller ulike vansker som gjør at det er lettere å lære på en mindre skole med tettere oppfølging. Karstensen tror at den nye godkjenningen er med på å trekke enda flere elever til Seiersborg.

– Vi ønsker å informere om at dette er vi gode på, det gjør at flere elever blir klar over tilbudet, og at det ikke er

flaut å snakke om dysleksi. Det verste med dysleksi er jo at man føler at man er dum hvis man sliter med det. Derfor er det viktig å gjøre noe med holdningene, og at man ikke blir latterliggjort hvis man gjør feil, og at man vektlegger muntlige prøver.

LETT RASTLØS Ivar Tronsmo Trengen (17) er en av de unge som har funnet veien til Seiersborg. Tidlig ble han diagnostisert med dysleksi, senere har han fått vite at han også har ADHD. Utfordringene har vært mange opp gjennom årene.

– Da jeg i fjerde klasse ble diagnostisert med dysleksi, ble undervisningen trappet ned. I sjette klasse fikk jeg også diagnosen ADHD. Det var flaut, og jeg snakket ikke så mye om det. På ungdomsskolen fikk jeg veldig god oppfølging, men det var vanskelig å konsentrere seg i et klasserom med masse elever. Jeg ble fort distraheret og veldig rastløs, forteller Ivar, som flyttet fra Nittedal til Sarpsborg for et

– Ved Seiersborg vgs. er undervisningen godt tilrettelagt og tilpasset. Det er få elever her, bare fire i klassen, og jeg får tett oppfølging, sier Ivar Tronsmo Trengen (17), som går på tømrer vg2.

par år siden. Etter å ha prøvd seg på en videregående skole i Sarpsborg, og det ikke gikk noe særlig bra, fant han fram til Seiersborg. Nå er han på tømrer vg2 og er utplassert i bedrift en dag i uka.

– Det fungerer veldig bra her. Undervisningen er godt tilrettelagt og tilpasset. Det er få elever her, bare fire i klassen, jeg får tett oppfølging og blir god venn med lærerne. Seiersborg er vant til elever som ikke kan sitte stille.

– *Hva synes du er utfordringene i dag?*

– Norsken har vært spesielt utfordrende. Får jeg oppgaver i norsk, blir det lett dagsprosjekter. Jeg må ofte ut av klasserommet og heller slå i en spiker. Selv om jeg har norsk, samfunnsfag og kroppøving, blir det mye praktisk arbeid på skolen. Mye av tiden her bruker jeg på verkstedet. Når jeg er ute i praksis, jobber jeg med mange ulike ting, og det føles godt å kunne bruke de praktiske evnene mine. Målet er å bli forskalingssnekker.

MANGE MED DYSLEKSI – Vi ser at vi får mange elever med dysleksi. Hvert år kartlegger vi på vgi hvor mange som har dysleksi, og i fjor viste kartleggingen

at det kan være snakk om at femti prosent av elevene strever med ulike vansker med lesing og skriving. Etter kartleggingen blir elevene henvist til PPT, deretter følger en logostest for å kartlegge om det virkelig dreier seg om dysleksi. 5 prosent av landets befolkning sliter med dysleksi, og hele 20 prosent har lese- og språkvansker, forteller Karstensen.

– *Hvilke strategier har skolen overfor de som har fått konstatert dysleksi?*

– Vi bruker ulike hjelpemidler som for eksempel programmet Lingit. Dette er et program som retter opp feilene når man skriver en tekst. Vi veit at Lingit hjelper, og det sparer også tid. Dysleksi handler jo om at man ikke fanger opp lyder, derfor er det viktig at man starter tidlig på barneskolen og motiverer for bruk av hjelpemidler.

SKOLEN BEDRE RUSTET – *Var det viktig å få denne sertifiseringen?*

– Sertifiseringen gir først og fremst muligheter til å arbeide mer systematisk med denne målgruppen. Gjennom kursing og opplæring av hele personalgruppen i samarbeid med Dysleksi Norge har vi blitt bedre rustet til å

tilrettelegge for læring for elever med disse vanskene. Fremover blir det viktig å gå «steg for steg» og innarbeide egnede strukturer i takt med tilegnet kompetanse ved skolen. Seiersborg videregående skole har lang erfaring med å tilrettelegge for læring for elever med generelle og sammensatte lærevansker. Dette er en tilnærming som står godt til det å skape mening og mestring for elever med dysleksi, sier rektor Harald Becken ved Seiersborg videregående skole.

– *Hvordan har mottagelsen vært i kollegiet?*

– Mottagelsen i personalet har vært positiv. Det gir gode muligheter til å følge opp elevenes læring og utvikling gjennom økt kompetanse hos hele personalet med vekt på en dysleksivennlig tilnærming i all opplæring.

– *Har dette prosjektet medført mye merarbeid for skolen?*

– Seiersborg videregående skoles hovedmål er elevenes mestring. Vi ønsker å organisere opplæringen slik at vi legger til rette for at elevene skal kunne mestre ut fra sine forutsetninger. Vi opplever at dette gir eleven motivasjon for videre læring, vekst og utvikling. Seiersborg videregående skole har allerede systemer som fanger opp elever med ulike lærevansker, og har lang erfaring med å skape utvikling for målgruppen. I en oppstartsfasen som dysleksivennlig skole må vi påregne å sette av tid og ressurser til dette utviklingsarbeidet. På sikt vil denne satsingen integreres i skolens handlingsplan og implementeres i det daglige arbeidet.

– *Kan det tenkes at Seiersborg nå blir enda mer attraktiv for elever som sliter med for eksempel dysleksi?*

– Skolen har hatt en god og jevn innsøking av elever til våre opplæringstilbud gjennom mange år. Det å bli sertifisert som dysleksivennlig skole vil gi et enda bedre opplæringstilbud til alle våre elever, sier Becken. ❖

Mange skoler vil bli sertifisert

OSLO Dysleksi Norge opplever stor pågang fra skoler som vil bli dysleksivennlige.

– Det er ti kriterier som må på plass før en skole kan sertifiseres som dysleksivennlig. Skolene arbeider med disse kriteriene en god stund før de kan søke. I denne prosessen kan de få hjelp av Dysleksi Norge med både kurs, råd og veiledning. Når de føler at de er klare for å søke, så sender de inn en søknad. I søknaden skal de si noe om bakgrunnen for hvorfor de søker, hvem som er involvert, de må ha planer og rutiner som sikrer kartlegging og oppfølging når det gjelder dysleksi, dyskalkuli og spesifikke språkvansker. De må dokumentere at de underviser dysleksivennlig, at de jobber for et godt klassemiljø, og at foreldrene og elevene selv er involvert, sier Vigdis Lothe Waaler, spesialpedagogisk rådgiver i Dysleksi Norge til Yrke.

OPP MOT HUNDRE Antallet skoler som er sertifisert som dysleksivennlige, ligger nå opp mot hundre. Det er en stor pågang for å få bli sertifisert, og det er etter hvert blitt hele kommuner som har vedtatt at alle deres skoler skal sertifiseres, ifølge Waaler, som sier at Dysleksi Norge har et tett samarbeid med flere av de dysleksivennlige skolene. I tillegg arrangeres det en gang i året

Ivar Tronsmo Trengen og rådgiver Siv Karstensen har funnet tonen på Seiersborg vgs.

en dysleksivennlig skole-samling som går over tre dager. Denne samlingen er obligatorisk og skal sikre at skolene får tilgang til det siste innen forskning, blant annet.

NY GODKJENNING – I tillegg er erfaringsdeling en viktig del av dette. Skolene må også sende inn en redegjørelse på status annethvert år, slik at vi kan luke ut skoler som ikke oppfyller kravene til å være dysleksivennlige len-

ger, sier Waaler, som legger til at hun er mektig imponert over Seiersborg videregående skole.

– Det er en skole som virkelig vet hvordan man ivaretar og tilrettelegger for elever med vansker av ulike typer, deriblant dysleksi. Det var en grunnleggende forståelse og holdning til det å streve i skolen som gjennomsyret hele organisasjonen. ❖

Ernest er stolt av å gjøre bilpleie til sitt yrke

OSLO Lakken skinner når Ernest Dulkic (18) har gått grundig over med den myke mikrofiberkluten, og det finnes ikke et sandkorn på bilgulvet. Unggutten fikk lære plass hos Møller Medvind da det så som mørkest ut.

TEKST OG BILDER **KARI KLØVSTAD**

Møller Medvind har skrevet kontrakt med sine tre første lærlinger, og Kurt Ekerhaugen er faglig leder. Han er også avdelingsleder hos Møller Medvind, men la oss ta det hele fra starten.

FART I SEILENE – Eierne våre ville ta samfunnsansvar og gjøre noe aktivt for unge folk mellom 18 og 30 som av forskjellige grunner har falt ut av skolen eller yrkeslivet. De etablerte Møller Medvind, og målet vårt er å rekruttere fra de som står utenfor. Dette skjer i samarbeid med Nav, sier Kurt Eker-

haugen. Den største kunden er Møller Bil, som forhandler Audi, Volkswagen, Skoda og Seat over hele landet.

Den 1. januar 2018 startet Møller Medvind med fem unge som hadde som arbeidsoppgave å klargjøre biler for salg. Kjøretøyene skulle vaskes og poleres grundig, så de skinte både innvendig og utvendig. Nå er arbeidsstokken oppe i mellom 40 og 50 årsverk, og de ansatte, som har fått opplæring, er også populære andre steder. Mange har gått til Møller Bil rundt om på forskjellige steder. Målet er at flertallet av de unge skal videre, for da blir det rom for å ta inn nye som kan ha nytte og glede av et slikt tilbud.

- *Hva kreves av dem dere tar inn?*
- De må være klare for å gå ut i jobb,

Som lærling i bilpleie lærer Ernest Dulkic å gjøre rent i alle bilens kroker og kroker.

Ernest Dulkic polerer så faglig leder Kurt Ekerhaugen kan speile seg i lakken.

være blide og ha lyst til å lykkes. Vi legger ikke særlig vekt på CV-en, og her er det unge med mange ulike historier. Møller Medvind ser framover og ikke bakover. Det skal være trygt å komme hit, vi håndplukker folk i ledelsen, og det er lav terskel for en kaffeprat. Her lærer også de unge arbeidslivets regler, som at du må komme tidsnok og si fra hvis du er forsinket, sier Kurt Ekerhaugen.

– Er det mange som takker for seg?

– Vi lykkes med 70 prosent, mens det er 30 prosent som finner ut at dette ikke er noe for dem. Skal du gjøre en god jobb, må du ha lyst til å være her.

Kurt Ekerhaugen har vært en av pådriverne for at bilpleie skulle bli et

eget fag med læretid og egen fagprøve. Arbeidet med å utvikle læreplaner ble startet i 2019, og nå er faget godkjent. For Møller Medvind var det viktig å bli en lærebedrift raskt.

FRA FORTVILELSE TIL GLEDE Ernest Dulkic (18) var den andre i landet som ble lærling i bilpleiefaget, og nå har Møller Medvind tre. Taket er satt på rundt ti lærlinger, for det kreves også et godt støtteapparat rundt dem.

Det så mørkt ut da Ernest avsluttet skolegangen på Kuben videregående skole i 2021. Han hadde gått teknologi og industrifag (TIP) og vg2 transport og logistikk.

– Men dette var midt i koronatiden,

transportbransjen slet og tok inn få lærlinger. Jeg søkte overalt uten å få et eneste napp, sier Ernest Dulkic. Han gikk og engstet seg hele sommeren og sjekket mailen, men det dukket ikke opp noen positiv beskjed. Da han kom tilbake til skolen, fikk han hjelp av veilederen sin til å finne læreplassen hos Møller Medvind.

– Jeg ble så stolt og glad.

Hele ansiktet til 18-åringen er et stort smil.

– Helt fra jeg var liten har jeg vært opptatt av biler, og nå skal jeg snart ta lappen. Det er bare oppkjøringen som mangler, forteller lærlingen, som gleder seg til han kan kjøpe seg sin egen Audi.

Denne dagen er også byråden for

Ernest Dulkic viser byråd Sunniva Holmås Eidsvoll hvordan en bil skal vaskes riktig. Mohamed Abbikarim Hassan (til høyre) begynte også som lærling hos Møller Medvind sist høst.

Støvsuger og mange andre hjelpemidler er viktige for en bilpleier. Faglig leder Kurt Ekerhaugen gir Ernest Dulkic gode råd.

oppvekst og kunnskap i Oslo, Sunniva Holmås Eidsvoll, innom for å høre mer om Møller Medvind, og hun får en grundig demonstrasjon i hva som kreves av en dyktig bilpleier. Godt håndlag og riktig utstyr er viktig, og spesialklutene må finne fram til de innerste krokene av bilen.

For Ernest er dette en perfekt start på yrkeslivet, og han har et råd til andre som lurer på hvilken utdanning de skal velge.

– Det er mange som tror at studie-spesialisering er det eneste som gir muligheter. Da ber jeg dem tenke litt over hvor godt de liker å sitte på skolebenken, og om de gjør noe på fritiden de liker bedre.

– *Hva ser du for deg at du gjør når du er 25 år?*

– Nå får jeg en god start med fagbrev, og så tror jeg at jeg har bygget meg oppover. Kanskje som mekaniker eller innen salg. Det er mange veier videre, sier 18-åringen.

SKAL UTVIDE Arbeidet er i gang med å utvide til Møller Medvind Arena. Det skal være et inkluderingsbygg som også har flere oppgaver.

– Møller Bil vil beholde flere brukte biler de normalt ikke ville ha tatt inn, og så skal vi sette dem i stand for salg her, sier Kurt Ekerhaugen. Han har fått reaksjoner på at det skal ta to år å lære seg bilpleiefaget, og det er også lagt

inn noen andre, beslektede oppgaver i læreplanen.

– Lærlingene skal kunne reparere litt småskader, både på karosseriet og interiøret, og så skal de ha opplæring i kundebehandling. Men skal du bli en god bilpleier, syntes jeg faget var stort nok i utgangspunktet, sier den faglige lederen. Han er sikker på at utdanningen vil være med og øke seriositeten innen bransjen, selv om det er langt igjen. ♦

–Vi rappellerte ned fra krana, og det var veldig gøy, sier fra v. Dag Andre Refshal (19) og Kenny Stenbeck (19), som begge er utplassert ved Borg Havn.

Høytflyvende satsing

FREDRIKSTAD Glemmen videregående i Fredrikstad satser stort på transport og logistikk. Skolen mener Viken fylkeskommune har bevilget sjenerøse summer til innkjøp av simulator, trucker, jekketraller, containere og romslige lokaler.

TEKST OG BILDER **TERJE HANSTEEN**

I fjor høst var tilbudet transport og logistikk i gang på Glemmen. I dag er de tolv elevene på vg2 utplassert i bedrift én dag i uka. Åtte av dem har valgt å satse på å bli yrkessjåfør, to har valgt logistikk, og to vil bli kranførere.

TRIVES I HØYDEN – Jeg har lenge hatt lyst til å bli kranfører. Først startet jeg med helse- og oppvekstfag ved en annen skole, men etter å ha snakket med en

rådgiver, fant jeg fort ut at denne linja ikke passet meg. Derfor tok jeg omvalg til teknologi- og industrifag (TIF) ved Glemmen vgs. Jeg har alltid likt høyder, og å kunne jobbe i høyden er helt topp, sier Dag Andre Refshal (19).

Sammen med Kenny Stenbeck (19) er han utplassert ved Borg Havn i Fredrikstad. For Stenbeck var førstevalget bilmekanikk, men så følte han at det ble for mye skruing.

– En venn av meg jobber ved Borg Havn og sendte bilder fra jobben. Da ble jeg interessert. Og jeg har også alltid likt å være i høyden. Nå er jeg ganske overbevist om at det er kranfører jeg vil bli, forteller Stenbeck.

Det samme er Refshal.

– Mange tror at kranførere bare sitter i krana hele dagen, men det er mye mer variert. Vi må også vedlikeholde krana og utstyret vi bruker, og vi må kjøre ulike typer kran, tilføyer Refshal.

OFFSHOREDRØM De to elevene er godt fornøyd med mulighetene ved den nye linja ved Glemmen vgs. Både når det gjelder utstyr og lokaliteter.

– Vi har fått veldig mye på skolen, vi har mye utstyr, og lokalene er veldig bra. Teorien vi lærer på skolen, er absolutt relevant for det vi gjør her i Borg Havn, selv om det her ute blir mer spisset mot kran. Og det er jo morsommere å være her enn å være på skolen, innrømmer Refshal.

De to guttene håper begge på et jobbtilbud ved Borg Havn når fagbrevet er i boks, selv om drømmen er å jobbe offshore.

– Drømmen er å jobbe i kran på en plattform eller på en båt. Det er spennende.

– Bygget her er stort og flott med to klasserom, et sosialt rom og eget verksted. Vi har kjøpt inn fem trucker, en tralle og en lastebilsimulator som brukes i opplæringen, og to containere, sier kontaktlærer Thomas Skeie.

nende utfordringer og mye å tenke på, som vind, bølger og farlig last.

MYE BLIR DEKKET Thomas Skeie er kontaktlærer på transport og logistikk og lovpriser det nye tilbudet. Han har lang erfaring som lærer på Glemmen og synes det er strålende at fylket og skolen nå satser så tungt på den nye linja. For bransjen er veldig ute etter folk, ukentlig får han telefoner. Man-koen på fagfolk er stor.

– Bygget her er stort og flott med to klasserom, et sosialt rom og eget verksted. Vi har kjøpt inn fem trucker, en tralle og en lastebilsimulator som brukes i opplæringen, og to containere. Nylig ble vi sertifisert til å drive med truckføreropplæring og bru- og traverskranopplæring. Elevene får dekket kostnadene til førerkort klasse B og ADR-kurs for transport av farlig gods av fylket. Dette er kurs som vi kjøper inn av en ekstern leverandør. De får også dekket truckførerkurs T1, T2 og T4, kurs som tas på skolen, forteller Skeie og legger til at alle er garantert lærlingplass ved bestått vg2 og førerkort.

– Nå er elevene ute i praksis i mange forskjellige bedrifter. Linja Transport og logistikk gir flotte muligheter for praktisk opplæring og skaper trygghet i møte med oppgavene som venter i yrkeslivet. Jobbmulighetene er også spennende, og markedet skriker jo etter kompetansen disse elevene får, sier Skeie.

MÅ UT MED INFO Skeie hadde gjerne sett at flere hadde søkt på den nye linja. I dag er det tolv elever der, mens det er plass til femten.

– Vi har imidlertid fått gode signaler om at det blir flere søkere til høsten. Det er klart at linja må promoteres, og det er alltid tøft å starte med noe nytt, det er mye å lese seg opp på. Starten har vært hektisk. Men det er veldig moro og spennende det vi har satt i gang. Jeg er overbevist om at mange

Norsklærer Thea Lervald Hansen og kontaktlærer Thomas Skeie er fulle av lovord om den nye linja Glemmen vgs. nå tilbyr.

flere ville likt denne utdannelsen, om den ble snakket mer opp. Ikke minst jenter, sier Skeie.

UTDANNER SELV – Vi opplever det utfordrende og krevende å finne kvalifiserte kranførere. De som er tilgjengelige, har ofte sirkulert en stund i arbeidsmarkedet uten å få et varig arbeidsforhold. Grunnene til dette er nok mange og sammensatte. Vår erfaring er at mange sliter med god arbeidsmoral. Gode kranførere blir som oftest tatt godt vare på av bedriften. Disse kranførerne er som oftest lojale tilbake og blir værende hos samme arbeidsgiver over mange år, sier logistikkoordinator Jeanette Sælen Nicolaisen ved Borg Havn.

– Borg Havn har for eksempel ansatt to nye kranførere som ikke har erfaring fra kran, men som har annen kompetanse fra andre bransjer. Holdninger og pålitelighet er noe vi legger stor vekt på, og vi har de siste årene valgt å utdanne kranførere selv.

STORE FORVENTNINGER – *Hva tenker dere om det nye tilbudet transport og logistikk? Vil det bøte på mangelen på kvalifiserte kranførere?*

– Borg Havn har store forventninger til den nye linja. I likhet med mangelen på gode kranførere, opplever vi at det samme gjelder hos våre operatører som mangler truckførere med forståelse for logistikk. Både kranførere og truckførere er viktige funksjoner som må kunne samhandle godt i komplekse logistikkløsninger i havneterminalene.

– Hvordan fungerer samarbeidet med skolen?

– Dette samarbeidet fungerer veldig bra. Det er alltid et svar og få, og det er tydelig at Thomas Skeie engasjerer seg veldig i gutta. Det krever en del av oss som arbeidsgiver når vi påtar oss et ansvar for elever. Her kan vi nok bli mye flinkere både når det gjelder oppfølging og det å gi et interessant opplæringsløp. Samtidig ser vi at hvis vi skal kunne ha riktige ressurser også i fremtiden, er det utrolig viktig at vi tar et større ansvar i forhold til rekruttering. Derfor har vi også dedikert et ansvar til en person hvor en av oppgavene er å følge opp elever som er utplassert fremover. Borg Havn ser for seg å tilby en lærlingplass for 2022 og mulig enda en lærling i 2023, sier Nicolaisen. ♦

Ekteparet

Ekteparet Ola og Veronika med klær hun har laget. Stolen har han laget av blant annet kasserte ski – gjenbruk.

Dameskredder Veronika på Løten skriver bøker og underviser:

Mener vi må forberede oss på knapphet på klær

LØTEN Hun er dameskredder og underviser elever i å sy. Men vi må forberede oss på en fremtid med færre klesplagg i omløp, mener hun.

TEKST OG BILDER **HARALD VINGELSGAARD**

– Lag klær i Norge, helst med ull og hamp eller andre lokalproduserte tekstilfibre. På den måten kan vi redusere import av masseproduserte klær, laget med bruk av mye miljøgifter av moderne slaver.

Det sier Veronika Svensson Glitsch som er dameskredder med systue på Løten i Innlandet.

– Når jeg utdanner mine elever og studenter til å lage klær til folk, må jeg tenke på fremtiden, klodens fremtid. Nå har vi overflod av klær i Norge. Men vi må være forberedt på at det ikke blir slik i fremtiden. Kloden vil ikke gi oss like mye råstoff til klær i fremtiden. Vi må forberede oss på ressursknapphet.

De som forsker på klima og miljøødeleggelser forteller at vi allerede nå har begynt å bruke kommende generasjoners ressurser, understreker hun.

Det bør med andre ord bli slutt på «kjøp og kast».

– Enda viktigere enn kjøp og kast, er at klærne blir yndlingsplagg, at de blir plagg vi ønsker å bruke. Yndlingsklær har optimal levetid, viser undersøkelser. Yndlingsplagg kan få flekker, hull og nupper. Men folk er gjerne så fornøyd med dem at de vil reparere disse klærne i stedet for å kaste dem. Det ideelle er å bruke klærne til de blir utslitt. Og når de blir det, kan de kanskje brukes til noe annet, sier hun.

– Lev nå som om det var ressursfattighet på kloden, selv om det er overflod, sier den svært miljøbevisste skredderen Veronika Svensson Glitsch inne på sin systue på Løten.

Disse klærne har Veronika Svensson Glitsch laget.

PASSFORM – *Hvorfor er det overforbruk og overproduksjon av klær?* Hun stiller selv spørsmålet og svarer: Hovedgrunnen til at klær blir liggende ubrukte eller kastes, er størrelsen og passformen på masseproduserte klær. Hvordan også masseproduserte klær kan passe et flertall av oss, i stedet for et mindretall, slik det er i dag, har hun forsket på i sin doktorgrad.

Tekstilindustrien er en av de store klimaverstingene globalt.

– Vi må endre tekstilindustrien for å løse miljøutfordringene.

Veronika Svensson Glitsch mener det ideelle er å lage yndlingsklær til folk i Norge, i nærheten av der folkene bor, med andre ord lokal produksjon til folk i nærmiljøet.

Ikke nok med det. Tøyet, stoffet som klærne lages av, bør komme fra omtrent samme sted. I prinsippet snakker hun om det samme som lokalprodusert mat til lokale forbrukere.

FAKTA VERONIKA SVENSSON GLITSCH

- Fosen folkehøgskole, økologisk jordbruk med arbeidshest
- bachelor i folkekunst, tekstil på Universitetet i Sørøst-Norge, campus Rauland og i Estland
- OsloMet, årsenhet i design og søm av klær
- bachelor i klesdesign ved Kunsthøgskolen i Oslo
- master i tradisjonskunst: «Miljømote – hverdagsklær for langtidsbruk», ved Universitetet Sørøst-Norge, campus Rauland
- doktorgrad i temaet: Passform-steg i masseproduserte klær for reduksjon av klesavfall i et bærekraftsperspektiv

«Fit step in ready-to-wear clothing – Towards a reduction of garment disposal in view of sustainability»

- opprettet emnet «design, redesign og søm av klær» i en bachelorgrad
- i folkekunst, tekstil ved Universitetet i Sørøst-Norge, campus Rauland for ti år siden
- har sin egen bedrift, «Rethink», med kundesøm og egne kolleksjoner av klær; lager klær passformtilpasset på bestilling, og kundene bestiller ut fra hennes design
- svennebrev i kjole- og draktsyerfaget
- praktisk-pedagogisk utdanning for

yrkesfag (PPU-Y) fra OsloMet.

- veileder og foreleser for master- og doktorgradsstudenter ved Universitetet i Sørøst-Norge, institutt for tradisjonskunst og folkemusikk på campus Rauland
- holder kurs
- har vært opplæringsansvarlig for læringer i kjole- og draktsyerfaget.
- lager lærebøker i en seks binds serie; første bok er ferdig: «Lær å sy SKJØRT – Målsøm, Mønsterkonstruksjon, Redesign – Volum 1», senere kommer bøker om overdel, kjoler, bukser, jakker og jersey-klær.

Veronika Svensson Glitsch iført et skjørt hun har sydd av stoff fra en gammel dressjakke og en genser hun har strikket av indigofarget økologisk lingarn. Boka «Skjørt» har hun selv skrevet.

På Løten, hvor hun bor, kan klær lages av ull fra sau eller andre dyr, eller hamp, mener hun.

– Det må bli forbud mot å importere klær som ikke er laget på en miljøvennlig måte. Det kan gi et løft for lokal klesproduksjon i Norge.

RETHINK Veronika Svensson Glitsch driver sin egen bedrift med sitt eget klesmerke, «Rethink», hvor hun designer og syr klær av miljøvennlige materialer eller brukte klær. Hun syr klær på bestilling med passform til hver enkelt kjøper med utgangspunkt i klærne fra kolleksjonen.

– *Hvordan opplever du å jobbe med klær?*

– Jeg elsker jobben min, på mange måter. Jeg jobber med kroppens form. Å være skredder er på en måte en iscenesettelse av menneskekroppen. Kundesøm er veldig personlig søm. Jeg kan ikke bare lage klær etter min egen personlige smak, men jeg må tolke smaken og klesstilen til kundene mine.

Skredder er et serviceyrke. Det er en stor glede for meg å oppleve at kundene blir fornøyde med klærne de får på kroppen, klær som jeg har laget for dem.

– Når jeg lager klær og kommer i flytsonen, glemmer jeg tid og sted. Det er veldig, veldig godt å være i denne flytsonen. Dit vil jeg så ofte jeg kan, sier skredder Veronika Svensson Glitsch.

Hun har fagbrev i kjole- og draktsyerfaget, bachelorgrad, mastergrad og doktorgrad i ulike temaer om klær.

Hun underviser folk på kurs, elever i videregående skole og studenter ved Universitetet i Sørøst-Norge.

MOTIVASJON – *Hvilke råd har du til neste generasjon skreddere, med andre ord dine elever og studenter?*

– Jeg er – som lærer – veldig opptatt av å støtte opp under at elevene og studentene jobber ut fra sin egen indre motivasjon. Jeg har veldig tro på at det er best å gjøre det du brenner for, det du finner meningsfylt. Det blir best, både for deg selv og for arbeidet du skal gjøre.

Hun understreker at hun selvfølgelig er opptatt av kvalitet i alt som skal gjøres.

– Det skal bli klær som har både god passform, god sømteknikk og selvfølgelig helst materialvalg av høy kvalitet – lokal produksjon.

– *Hvilke erfaringer har du selv fra din utdanning?*

– Noen lærere pekte seg ut, ved at de hjalp meg til å utvikle meg mye. Det jeg satte aller mest pris på, var lærere som åpnet mitt blikk, som ga meg flere nye horisonter: Å ja, plutselig så jeg noe jeg ikke hadde tenkt over på forhånd. Jeg fant gode løsninger, fikk nye gode ideer.

BOK OM SKJØRT På bordet ved siden av henne i systua ligger boka «Lær å sy SKJØRT – Målsøm, Mønsterkonstruksjon, Redesign – Volum 1». Dette er en lærebok hun selv har skrevet, fordi hun synes det var mangel på lærebøker på høyt faglig nivå i skredderfaget.

– Tilpasning av klær til ulike kroppsformer. Det er et viktig tema i boka. Dette finnes det lite litteratur om, sier

Denne genseren har Veronika Svensson strikket.

ANNONSE

hun. I boka beskriver hun hvordan skjørtet kan sys slik at det blir skreddersydd til kunden, med god passform. Dette står i motsetning til kjøpemønstre som beskriver hvordan man kan sy, som om det var et masseprodusert plagg.

– Når jeg skal lære bort passformtilpasset sying, kan jeg ikke perfektionere mønsteret på forhånd.

Boka handler blant mye annet også om redesign.

Det er ikke tilfeldig at hun har skrevet denne boka.

– Jeg bruker den i pensum til mine studenter i emnet design, redesign og søm av klær. Dette er et samlingsbasert deltidsstudie på bachelornivå ved Universitetet i Sørøst-Norge, campus Rauland, sier hun.

Det var Veronika som opprettet dette studieemnet for ti år siden, for øvrig et svært populært studium. Boka er den første i en seks binds serie. Senere kommer bøker om blant annet jakker og bukser.

Hun går inn på klesskifterommet og kommer ut igjen iført et skjørt som hun har laget av en brukt dressjakke! I boka beskriver hun, med bilder, hvordan hun lagde det. Dette skjørtet har hun selv sydd med riktig passform og riktig størrelse. Hun går med andre ord foran med et godt eksempel på hvordan en skredder kan lykkes med gjenbruk, til det beste for klodens fremtid. ❖

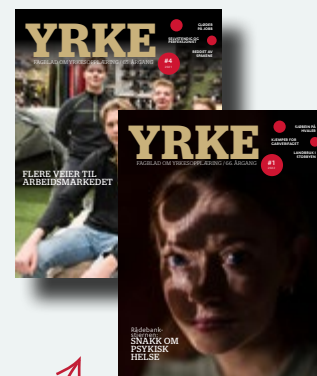
Les om ektemannen på neste side.

Bestill annonser for 2022

Utgivelsesplan

annonsefrist/utgivelsesdato

- 1 16. februar / 18. mars
- 2 20. april / 27. mai
- 3 **21. september / 21. oktober**
- 4 2. november / 2. desember

**Visste du at
annonser hos
oss sees av
18 000 lesere?**

Annonseinformasjon:

Kontakt: Mona Jørgensrud i HS Media, mj@hsmedia.no

Smed og tusenkunstner

LØTEN Ola Svensson er smed og tusenkunstner i sin smie på Løten. – Jeg er som den gamle bygdesmeden, en problemløser og en oppfinner. Selv mener han alle som underviser i smedfaget, også burde være utøvende håndverkere.

TEKST OG BILDER HARALD VINGELSGAARD

Utenfor smia har han mye skrot, som de aller fleste andre ville levert som avfall. Han ser verdien i skrotet. Gjenbruk. I skrothaugen ligger blant annet flere par utslitte stålgafler fra kasserte gaffeltrucker.

– Disse stålgaflene har jeg brukt til å lage mye forskjellig verktøy til smia, sier Svensson.

Inne i smia har han store kvalitetsmaskiner fra 1960-tallet og 1970-tallet. Det er flere maskinhammere, dreiebenker, freser, store slipemaskiner og blant annet båndsager. Alt dette er maskiner som han har satt i stand. Om han ikke hadde gjort det, vill det blitt stålskrot.

KVALITET – Jeg liker disse maskinene. De er bygd for at de skal holde, ikke for at de skal bli utslitt slik at produsenten skal selge nye maskiner om ti år. Dette er maskiner av grovt, massivt støpejern som – med litt service – holder i lang, lang tid.

Smeden ser muligheter der andre gir opp. En varmtvannsbereder ble ødelagt og kunne raskt blitt til spesialavfall – elektrisk avfall. Men smeden benyttet

den rustfrie tanken til noe nytt. Det ble en del til en tank for produksjon av yoghurt, en jobb for en gårdbruker i Stange. Slikt rustfritt stål egner seg godt til slike tanker, fordi det er veldig syrebestandig.

Det er ikke lenge siden smeden lagde en stor ovn, med en meter diameter, for produksjon av brunost. En slik ovn kan ikke kjøpes til vanlig, den må spesiallages.

Vi går inn i smia. Smeden tenner opp i essene og tar fram en tynn stålstang. Han begynner å smi for å demonstrere. Enden på stanga blir rødglødende. Han former den med hammer på ambolten. Snart har han lagd en fiks, ferdig

Her er spikeren som Ola Svensson lagde som en demonstrasjon i løpet av noen få minutter.

stålspiker. Slike spikere kan brukes av tradisjonshåndverkere når de skal sette i stand flere hundre år gamle trehus.

MYE UTDANNELSE Smeden har lang utdanning. Han har blant annet bachelor i folkekunst, metall fra Universitetet i Sørøst-Norge, campus Rauland. Han har også mastergrad i tradisjonskunst, der han jobbet med et prosjekt hvor han la glassbasert emalje på smijern. Han har for øvrig fagbrev som trebåtbygger.

Svensson er med andre ord ikke en vanlig smed. Han er en fagmann og en kunstner som kombinerer forskjellige materialer. Han tar frem en eksklusiv liten kanne som han lagde av en svært spesiell metallplate.

– Jeg «knadde» den ut med hammer, forteller han.

Lokket består av tre. Dette treet er gjenbruk av dekkplanker fra en norsk redningsskøyte, tre som ellers ville blitt kastet.

Metallet på kanna – plata han begynte med – består av en blanding av kopper og messing, som han har laget

Ola Svensson smir en spiker i sitt verksted på Løten.

med den japanske teknikken mokume-gane. Metallet får strukturer som ligner på tre på overflaten, med andre ord et kunstnerisk uttrykk.

Ola Svensson underviser som gjestelærer på Hjerleid Handverksskole, og i folkekunst for bachelorstudenter på Universitetet i Sørøst-Norge i fagene han selv har tatt der.

– Hvilke råd har du til lærerne til de som ønsker å bli smed?

– Prøv å være engasjert og kunnskapsrik.

– Hva gjør du for å få elevene interessert i fagene, slik at de lærer mest mulig?

Det beste er at du selv som lærer er tydelig engasjert og nysgjerrig på materialene du jobber med, akkurat det samme som du ønsker at elevene skal være. De beste lærerne er i utvikling hele tiden. Hvis læreren er uinspirert, kan det smitte over på elevene.

Jeg mener det burde vært et krav at lærerne også er utøvende håndverkere, sier han.

TA FAGBREV – Smed er et svært lite yrke i Norge for tiden. Det finnes få læreplasser og kanskje enda færre steder hvor

nye smeder kan få arbeid. Hvilke råd har du til de som ønsker å utdanne seg til å bli smed, med tanke på fremtiden?

– Ta fagbrev. Smia er et sted hvor du lærer noe nytt hver eneste dag. Det finnes ikke mange jobber å søke på, kun noen på museer og hos noen private smeder. Kanskje må du skape din egen arbeidsplass. Hvis du gjør en god jobb, blir kundene så fornøyd at de forteller det til andre. På den måten får du mer

enn nok å gjøre. Slik er det i hvert fall for meg, sier Svensson, som selv har skapt sin egen arbeidsplass.

– Hvordan ser du for deg fremtiden for smedfaget?

– Veldig lys. Det er behov for flere smeder. Mer problemløsning. Mer lokal tilpasning. Smeder som kan lage nye ting og reparere ting, drive med tilpassing, redesign og ombruk.

Ola Svensson driver firmaet «Svensson Smie» og har en lærling i smedfaget. Han bringer med andre ord sin kunnskap videre til neste generasjon smeder.

– Smedfaget er veldig givende. Dette er et yrke hvor man skaper noe med sine egne hender hver eneste dag, sier lærling Lennart Hoffmann.

Han smir alt fra spiker til økser og forskjellig verktøy. Han driver også mye med reparasjon, akkurat som sin læremester. Hoffmann viser fram en lås til en dør.

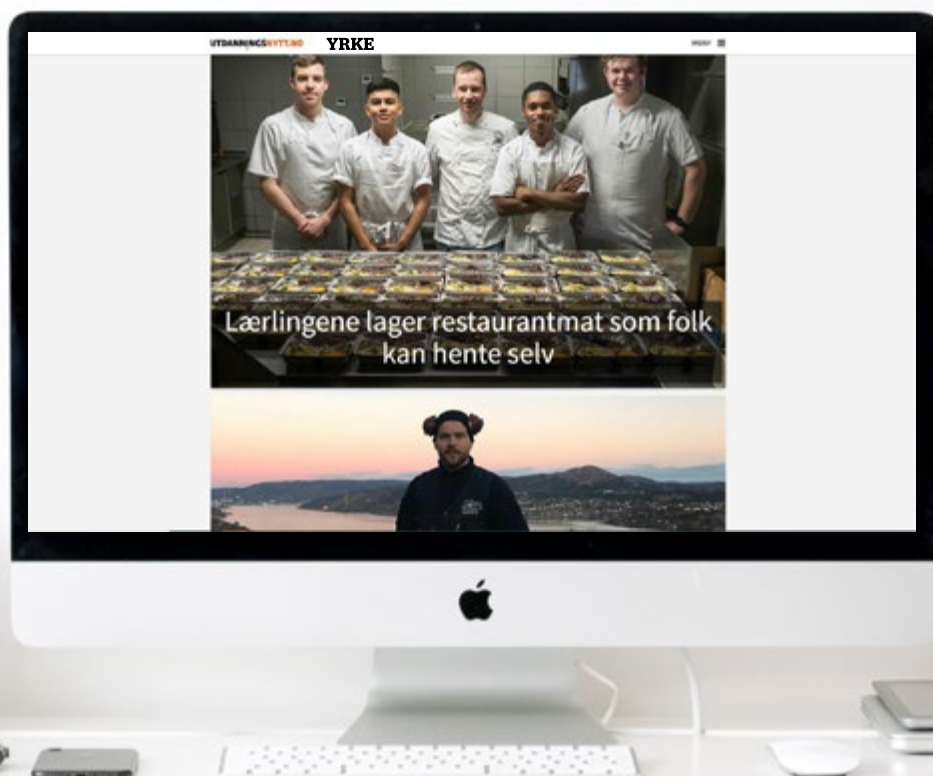
– Låsen er mer enn hundre år gammel. Om jeg ikke hadde reparert den, ville den kanskje blitt kastet. Lennart har til og med smidd en nøkkel til en gammel dørlås.

Faget smed er et bærekraftig yrke for fremtiden, mener læremester Svensson og lærling Hoffmann. ❖

Ola Svensson (t.h.) og Lennart Hoffmann i verkstedet med ting de selv har laget.

Hold deg oppdatert på nyheter
om yrkesopplæring:
utdanningsnytt.no/yrke

UTDANNINGSNYTT.NO

Skråblikk på yrke

Kontaktlærere på yrkesfag

Kontaktlærerrollen har vokst seg større i norsk skole de siste årene. I Utdanningsforbundet mottar vi ofte henvendelser om kontaktlærerrollen. Mange spørsmål går på hvor grensen går for ansvaret en kontaktlærer har, og for hvilke oppgaver som følger med rollen. Ettersom funksjonen har blitt større, har også grensen for ansvar blitt utvidet, og arbeidsoppgavene har blitt flere, ofte så store at lærere blir sykmeldte.

Som en konsekvens av dette ble det også satt en øvre grense for hvor mange elever en kontaktlærer kan ha i de siste arbeidstidsforhandlingene. Dessverre ble dette kun gjort gjeldende for grunnskolen. I videregående skole ble det en utvidelse av tidsressurspotten, men det er klart vi også trenger en øvre grense for hvor mange elever vi kan ha kontaktlæreransvar for i videregående. For mange kontaktlærere har altfor liten tid til de stadig flere oppgavene kontaktlærerjobben krever av

dem. Mange bruker av sin egen fritid for å gi elevene en god nok oppfølging.

Alle elever skal ha en kontaktlærer. I opplæringsloven står det at «Klassen eller basisgruppa skal ha ein eller fleire lærarar (kontaktlærarar) som har særleg ansvar for dei praktiske, administrative og sosialpedagogiske gjeremåla som gjeld klassen eller basisgruppa og dei elevene som er der, mellom anna kontakten med heimen.» I forslaget til ny opplæringslov, som ennå ikke er behandlet av Stortinget, heter det: «Alle elevar skal ha ein kontaktlærer. Kontaktlæreren har eit særleg ansvar for eleven, for kontakten med heimen og for administrative, sosiale og pedagogiske spørsmål.»

Utdanningsdirektoratet utdyper på sine nettsider: «Kontaktlæreren (e) har en sentral rolle når det gjelder å skape et godt psykososialt miljø i klassen/basisgruppen som han/hun har ansvaret for elever i og sørge for at elevens rett etter § 9a-1 er

oppfylt. Hver klasse/basisgruppe skal ha en eller flere kontaktlærere som har et særlig ansvar for blant annet de

sosialpedagogiske gjøremål, jf. opplæringsloven § 8-2 annet ledd. Kontaktlæreren skal blant annet samtale med fag-

Foto: Stella Ramborg

lærerne om det psykososiale miljøet i klassen og hvordan enkeltelever har det. Dette er en nødvendig forutsetning for å oppfylle kontaktlærers forpliktelser etter forskrift til opplæringsloven kapittel 3. Kontaktlæreren har ansvaret for halvårsvurdering i orden og i oppførsel etter forskrift til opplæringsloven §§ 3-15, dialog om annen utvikling etter § 3-8, fagsamtalen med eleven etter § 3-11 tredje ledd og foreldresamtalen. Kontaktlæreren har dermed et særskilt ansvar for å følge opp elevens faglige og ikke-faglige utvikling, blant annet elevens forhold til medelever og ansatte ved skolen. Dette innebærer at det vil være kontaktlærer som er nærmest til å ta opp spørsmål og problemer knyttet til elevens psykososiale miljø. Det er også kontaktlærer som har ansvaret for den løpende kontakten med elevens foreldre.»

Dette er likt for hele skoleløpet. I mange år har jeg ment at vi burde differensiere mellom skoleslagene,

altså stille andre krav til kontaktlæreroppfølgingen i første klasse enn i videregående. Jeg mener innholdet i oppgavene til kontaktlærer bør endre seg etter som elevene blir eldre. I barneskolene er det kanskje mer vekt på trivsel og pedagogisk støtte, mens i videregående er det mer faglig støtte som gis, og som etterspørres. Dessuten mener jeg det er et poeng at eldre elever også kan ha flere alvorlige og komplekse utfordringer som ikke deres foresatte er klar over eller har blitt involvert i. Elever på videregående er forskjellige, men de har også rett og ønske om et privatliv. Dermed kan læreren stå overfor ganske alvorlige utfordringer når hun har ansvar for sosiale spørsmål. Da er det svært viktig at en elektriker, for eksempel, med faglig bakgrunn og PPU (praktisk- pedagogisk utdanning) for yrkesfag vet hvor grensen for det sosiale ansvaret for eleven går. Det er nemlig ikke mye sosialpedagogikk i PPU i dag.

For det er økte forventninger til kontaktlæreren i videregående, også på yrkesfagene. Derfor er det viktig at vi stiller noen forventninger tilbake til myndighetene. Hva er det rimelig at en lærer skal kunne dekke av faglig og sosial oppfølging av en klasse hver dag? Hvor går grensen for ansvaret? Skal faglig oppfølging gå på bekostning av den sosiale oppfølgingen?

Fra min egen bakgrunn som kontaktlærer var det ikke de faglige spørsmålene som kunne holde meg våken om nettene. Det var alltid knyttet til sosiale problemer av ulikt slag mine elever kom til meg med. Det verste var kanskje, med mine få studiepoeng i sosialpedagogikk, frykten for å si eller gjøre noe feil. Men det var også en følelse av avmakt overfor utfordringene elevene hadde. Derfor er det også viktig, når skolen skal ha et så stort ansvar, at det er profesjonelle folk til å ta seg av de elevene som trenger det mest. Laget rundt elevene og læreren må

være sterkere enn nå, dagens elever og foresatte har store forventninger til skolen. Myndighetene har for store forventninger til hva en kontaktlærer kan klare med den ressursen som er i dag.

Nå vi skal fremme våre forventninger, er det viktig at vi vet hva våre medlemmer mener. Derfor håper jeg at kontaktlærerrollen blir diskutert flittig på lærerværelsene og på klubbmøter i tiden fremover. Er det behov for annen regulering i lov og forskrifter når det gjelder innholdet i funksjonen som kontaktlærer? Trenger kontaktlærere ytterligere utdanning? Bør det differensieres mellom grunnskole og videregående når det gjelder oppgavene? Hvilken støtte trenger kontaktlærerne, hva er «laget rundt læreren»? Alt dette og mer er spørsmål som vi bør ha svar på. Og inntil det blir en endring, får vi gjøre vårt beste. Men pass på dere selv, det gagnar verken elever eller skolen at kontaktlærere møter veggen og blir utbrente.

Vg2 industrimekaniker på Elverum videregående skole er en populær linje. Her er faglæreren og noen av elevene inne på verkstedet, fra venstre: Jakob Tollefsen, Benjamin Falla, faglærer Frode Løken, Sivert Trønnes Haugen og Berthine Pedersen.

Alle får læreplass i bedrift, lenge før skoleåret er over:

Svært populære elever på Elverum

ELVERUM Disse elevene som går på industriteknologi, er svært ettertraktet.

Bedriftene står nærmest i kø for å gi dem lærlingplass.

TEKST OG BILDER HARALD VINGELSGAARD

– Alle elevene våre får lærlingplass lang tid før skoleåret er over. Slik er det år etter år. Noen bedrifter kontakter oss allerede før skolestart for å sikre seg lærlinger. Det er smart. For om de ringer i april, kan det være for sent, sier faglærer Frode Løken i vg2 industriteknologi ved Elverum videregående skole i Innlandet.

Klassen har 15 elever, og tilbudet blir fylt opp med elever år etter år. Før skoleåret startet høsten 2021, var det som vanlig mange flere søkere enn plasser på denne linjen.

– *Hvorfor er industriteknologi så populært blant elevene?*

– De som tar denne utdanningen, kan få gode jobber. Det er stort behov for fagfolk i alle fagene som denne linjen fører fram til, sier faglærer Løken.

Han har arbeidet målrettet med næringslivet siden 2012. Derfor har han opparbeidet seg et bredt kontaktnett blant industribedriftene i Elverum, nabokommunene og enkelte andre steder i landet.

LUKSUSPROBLEM – Når jeg kjenner mange personer som driver med opplæring i de forskjellige bedriftene, er det enklere å vite hvem jeg skal ta kontakt med. Samtidig kjenner de meg og ringer for å skaffe lærlinger til sin bedrift, sier Frode Løken.

– Vi har et luksusproblem. Det vil si at vi elevene har flere læreplasser å velge blant. Mange elever må si nei til bedrifter som ønsker å gi dem lærlingplass, fastslår han:

– Hvilke bedrifter markedsfører seg best? Hvem kan gi elevene best betingelser med tanke på økonomi, arbeidstid, bosted og fritidstilbud? Mye er med andre ord med på å bestemme hvilke bedrifter som lykkes best med å skaffe seg lærlingene.

TOPP, MODERNE SKOLE Elverum videregående skole ble pusset opp og modernisert for to–tre år siden.

– Vi har et romslig verksted med topp moderne maskiner og utstyr som matcher det de har i bedriftene. Dette

Sivert Trønnes Haugen styrer roboten i skapet.

er svært viktig for opplæringen. Det er motiverende både for oss lærere og

Berthine Pedersen ved dreiebenken.

elevene, understreker faglærer Frode Løken.

Yrke møter fire elever som gleder seg til å komme ut i arbeidslivet som lærlinger høsten 2022. Alle ble glade da de fikk lærlingplass, den første allerede før jul.

– Jeg fikk lære plass i bedriften Østlandske Lettmetall i november. Det var beroligende å få plass så tidlig i skoleåret, sier elev Sivert Trønnes Haugen (17).

Han kjente bedriften fra før, fordi han var der som utplassert elev i yrkesfaglig fordypning YFF. Han trivdes så godt at han søkte om lærlingplass. Han blir lærling i produksjonsteknikk-faget.

Elev Berthine Pedersen (17) fikk lære plass i mars hos Orkla Foods på Elverum.

– Jeg er fra Elverum, og synes det er veldig bra at jeg fikk lære plass her. Pappa kjenner noen som jobber der, og de har sagt at det er veldig bra sted å arbeide. Jeg så på noen videoer om bedriften før jeg søkte, sier Berthine. I Orkla Foods skal hun bli industrimekanikerlærling.

Hun er eneste jente på vg2 industriteknologi.

– Jeg trives veldig godt på skolen, selv om jeg er eneste jente, sier hun.

Elev Jakob Tollefsen (17) fikk lærlingplass i Equinors forsknings senter på Rotvoll i Trondheim.

– Jeg siktet høyt og ønsket meg offshore, men nådde ikke helt opp. Men jeg ble veldig glad for å få lærlingplass i Equinor. Jeg skal være på et forsknings senter hvor de lager ting og tester dem ut for å bruke dem på plattformer, sier Jakob. Han skal bli industrimekanikerlærling.

Benjamin Falla (17) har fått lærlingplass i bedriften Nammo Raufoss.

– Nammo er store innen CNC. Jeg synes det er gøy å produsere ting ved hjelp av maskiner, sier han. Han tegner en del i et dataprogram. Tegningen laster han over til CNC-maskinen. Maskinen lager delen. Benjamin skal bli CNC-operatørlærling.

Elevene begynner som lærlinger i hver sin bedrift i august 2022, til glede for bedriftene som har behov for flere fagfolk. Og når høsten kommer, med nytt skoleår, blir det sannsynligvis fullt i klassen vg2 industrimekaniker på Elverum videregående skole nok en gang.

NAMMO Bedriften Nammo Raufoss er svært godt fornøyd med elevene fra Elverum videregående skole.

– De har fått god undervisning, som igjen fører til god progresjon i læreprosessen her hos oss. Det er noe vi setter meget høyt når vi velger ut våre kandidater for lære plass, sier Knut Sandvold,

som er opplæringsleder for mekaniske fag i Nammo Raufoss.

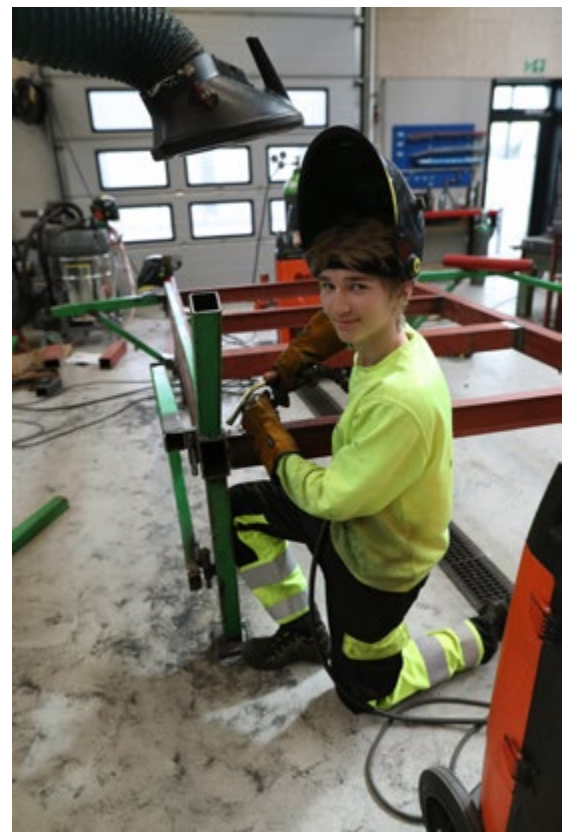
Han legger også vekt på at det er god kommunikasjon og godt samarbeid med lærerne.

Lærlingene som Sandvold har ansvaret for hos Nammo Raufoss, tar fagbrev i produksjonsteknikk og CNC-maskineringsfaget.

– Vi tar inn lærlinger for å rekruttere fagfolk. Alle lærlingene får jobb hos oss etter at de tar fagbrev.

Opplæringslederen mener lærlingordningen er den beste måten å rekruttere fagfolk på. Ordningen med to år på videregående skole og deretter to år i læretid, fagbrev og fast jobb, det er ideelt, mener han.

Nammo er et stort konsern med 2700 ansatte i forskjellige land, derav 750 på Raufoss i Norge. Bedriften jobber innenfor området forsvarsindustri, men har også aktivitet rettet mot rom-

Jakob Tollefsen skal sveise.

fart. Innen fagene CNC-maskinering og produksjonsteknikk lager de forskjellige komponenter.

Nammo Raufoss får lærlinger formelt via Opplæringskontoret for Industrifag Innlandet, og samarbeider med dem om opplæringen.

NETTVERK – Elverum videregående skole er veldig «på». De lager nettverk av bedrifter. Det sier daglig leder Tone Skulstad i OKIO – Opplæringskontoret for industribedrifter Østlandet.

OKIO er et opplæringskontor for en lang rekke fag, og mange lærefag som leder ut fra vg2 industriteknologi.

– Vi samarbeider veldig godt med Elverum videregående skole. Våre bedrifter er veldig glad for dette samarbeidet, sier hun.

Medlemsbedriftene i Opplæringskontoret er mange i et svært stort geografisk område, det vil si Viken, Oslo og Innlandet fylker.

SAMARBEID Slik fungerer fordelingen av lærlinger:

– Bedriftene forteller oss hvor mange lærlinger de skal ha. Vi besøker de skolene som har våre fag, og informerer om ledige læreplasser, sier hun.

Opplæringen som fører fram til fagbrev, er med andre ord et samarbeid mellom skolene, bedriftene og opplæringskontoret.

Opplæringskontoret står ansvarlig for lærekontrakten og passer på at det formelle, som godkjenninger og nødvendige kontakter, er på plass. Opplæringskontoret passer også på at lærlingene får opplæring i samsvar med læreplanene og interne planer. Bedriftene gir den faglige opplæringen.

Faget yrkesfaglig fordypning – i vg1 og vg2 – er nøkkelen til suksess, ifølge Skulstad.

PRAKSIS I YFF får elevene se hvordan det er å arbeide i en bedrift, og bedrif-

Benjamin Falla ved fresemaskinen.

ten blir kjent med elevene. Etter å ha vært i en bedrift i praksis, kan det bli mye lettere å søke om å få læreplass der.

– Vi kunne hatt flere klasser i vg2 industriteknologi på de videregående skolene i vårt område. Vi sitter hvert år igjen med ledige læreplasser, understreker hun.

Tidene forandrer seg. Det er ikke mange år siden det var omvendt, det vil si at det var for få læreplasser.

– I de senere årene har det vært flere målrettede kampanjer for å rekruttere flere lærebedrifter, og dette har gitt resultater.

Samtidig har det blitt mindre kull og naturligvis færre elever.

– Vi ønsker oss flere klasser og at enda flere velger yrkesfag, sier daglig leder Tone Skulstad i Opplæringskontoret for industribedrifter Østlandet. ❖

Medlemmer i yrkesfaglig forum frykter at kompetansepakkene er for omfattende

OSLO Flere av medlemmene i yrkesfaglig forum er skeptiske til at innholdet i kompetansepakkene som Udir kjører ut til blant annet lærebedrifter, blir for omfattende.

TEKST OG BILDE **WENCHE SCHJØNBERG**

Dette kom fram da forumet møttes i Utdanningsforbundet i april. I en åpen runde var det flere av medlemmene som tok opp frustrasjon knyttet til pakkene. At lærebedrifter skal ha tid til å sette seg ned for å gå gjennom en slik digital pakke, var flere skeptiske til – som tok opp at dette kan påvirke bedriftene som tar imot læringer på en negativ måte.

VERKTØY Ifølge Utdanningsdirektoratets hjemmeside er kompetansepakkene laget som et verktøy det skal jobbes

med i fellesskap og over tid. Medlemmene i rådet, som er enten lærere eller skoleledere i videregående opplæring, er engstelige for at dette ikke egner seg for alle lærebedrifter som står i en hektisk og praktisk hverdag, og at utkjøring av slike pakker som inneholder fagmoduler med relevant fagstoff i form av for eksempel filmer eller tekstoppgaver, kan bli for krevende. Kompetansepakkene legger også opp til at grupper skal løse oppgaver i fellesskap, og gir forslag til arbeidsprosesser, men det er ikke alltid dette egner seg i

det praktiske liv hvor til og med noen lærebedrifter er enmannsbedrifter eller mindre foretak.

BARE FRISØR? Yrkesfaglig forum er også opptatt av navnene på de nye utdanningsprogrammene, for eksempel opplever flere at navnet «frisør, blomster, interiør og eksponeringsdesign» er et svært tungt navn på dette programområdet. Noen av medlemmene er til og med engstelige for at det tunge navnet bidrar til at flere elever ikke søker seg til disse fagene, for eksempel

Disse var til stede på møtet i yrkesfaglig forum: Thom Jambak, sentralstyremedlem og leder for Kontaktforum videregående opplæring og fagskole, Ole Edvard Antonsen, elektro- og datateknologi, Ceila Tande, salg, service og reiseliv, Marianne Monsrud og Svein Anders Tjernsbekk, håndverk, design og produktutvikling, Erik Lysenstøen og Liv Bertelsen, teknologi og industrifag, Trine Merethe Paulsen, naturbruk, Merete Aga Thoresen og Stig Hanssen, restaurant- og matfag, Ingeborg Bøe og Egil Thorsen, bygg- og anleggsteknikk, Anne Yun Rygh, helse- og oppvekstfag, Synnøve Møll Rygg og Ove Aalo, IKT og medieproduksjon, Åshild Lundetræ Fidje, frisør, blomster, interiør og eksponeringsdesign, og Ingunn Wetterstad, sekretariatet.

fordi en del kan tenke at de ikke ønsker å gå frisør, og ikke helt får med seg at programområdet rommer svært mange andre fag.

Også restaurant- og matfag ble nevnt som et lite dekkende navn for et så stort fagområde.

FOTOGRAF Medlemmene er også opptatt av nye lærefag, og blant annet arbeides det for å få gjenopprettet eller opprettet fag som fotografifaget, batterifaget, sykkelmekanikerfaget og agronom og hudpleie.

Forumet startet også en diskusjon om opprettelsen av et eget nasjonalt senter for yrkesfag, som regjeringen har tatt til orde for i sin Hurdalsplattform. Dette er en sak som ikke er ferdig debattert verken i rådet eller i Utdanningsforbundet.

Yrkesfaglig forum består at Utdanningsforbundets medlemmer i alle de ti faglige rådene og oppnevnes av sentralstyret etter forslag fra fylkeslagene. De faglige rådene er partssammensatte, rådgivende organ for myndighetene og representerer ressurser innenfor hvert

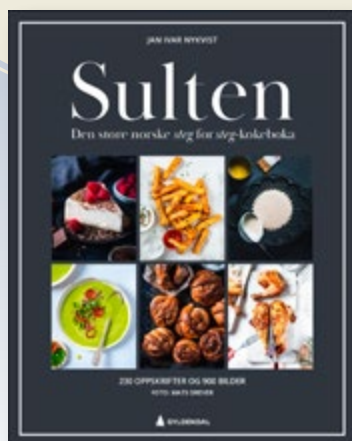
enkelt utdanningsprogram i den yrkesfaglige tilbudsstrukturen.

Partssamarbeidet i fagopplæringen er forankret i nasjonal lovgivning og gjennom internasjonale forpliktelser. Et viktig mål for de faglige rådene er at partene sammen kommer frem til løsninger som ivaretar elevenes, lærlingenes, arbeidslivets og samfunnets behov for kompetanse. Lærerstemmen er spesielt viktig for å ivareta elevperspektivet og sikre god samhandling mellom skolen og arbeidslivet. ❖

Strikking og lange sommerkvelder

Markedet tilbyr bøker for enhver – også denne våren, enten det er strikking eller matlaging som frister mest.

VED WENCHE SCHJØNBERG

Gourmet steg for steg

Lærere og elever på restaurant- og matfag kan det nok, og også mange andre hobbykokker, men flere av oss skulle gjerne behersket faget å lage gourmetmat hjemme.

Gyldendal forlag er nå ute med boka **Sulten**, som Jan Ivar Nykvist står bak, og som lover en innføring i gourmetkunsten, steg for steg.

Gjennom 480 sider tilbys leseren både bilder og forklaringer som viser nøyaktig hva du skal gjøre for å lage kjente sauser, kaker og matretter.

Oppskriftene bygger på hvilke retter det søkes mest etter på nettet, så boken gir seg med andre ord i kast med å dekke områdene der behovet for kunnskap er mest prekært, hvis vi skal tro at det vi googler, er det vi er mest interessert i å få til å lage.

Jan Ivar Nykvist er utdannet kokk, og dette er hans fjerde kokebok. Det er fotograf Mats Dreyer som har tatt bildene til boken.

ANNONSE

BESTILL ABONNEMENT PÅ YRKE

Yrke utgis av Utdanningsforbundet og er det eneste fagbladet i Norge med fokus på yrkesopplæring, aktuelle og utdypende intervjuer, reportasjer og artikler fra bedrifter, skoler og andre opplæringsinstitusjoner.

Medlem: Bestill abonnement

Min side: udf.no/min-side

Medlemspris: Kostnadsfritt

Medlemsservice: medlem@udf.no

Ikke-medlem: Bestill abonnement

Pris: 300 kroner (4 utgaver)

E-post: abonnement@utdanningsnytt.no

Utgis
også som
e-blad

For den strikkeglade

Hun er mest kjent for å skape kjoler for den røde løperen, klesdesigner Ingunn Birkeland. Men det er strikking som er hennes favoritt på fritiden. Denne hobbyen har hun nå fått utløp for i boka **Ingunn Birkeland strikker**, som er ute på Gyldendal forlag.

Boken tilbyr 29 oppskrifter – ifølge forlaget skatter fra arkivet, men også helt nye design, både for voksne og barn. Fargeuniverset balanserer mellom dype og lyse, kalde og varme

toner. Til alle oppskriftene finnes det flere fargekombinasjoner å velge mellom.

Alle plagg er strikket i Rauma-garn og spenner fra ulike ulltyper til sommerlige bomullsvarianter. Det er oppskrifter på flere ulike plagg i boken – jakker, kjoler, gensere, luer og skjerf. Vanskelighetsgraden på oppskriftene varierer.

Smaken av Thailand

Terje Ommundsen, kokk og kokebokforfatter, brukte pandemien til å prøve ut mange nye oppskrifter på familie og kjente. Resultatet er klart på Gyldendal forlag, boken **Thaisommer**.

Ommundsen, som er kjent blant annet for å drive restauranten Plah i Oslo, har også tidligere gitt ut bøker med thaimat på menyen. I «Thaisommer» er det maten som med fordel kan serveres på lyse sommerkvelder, det dreier seg om.

Ifølge forlaget har boken oppskrifter som både byr på sørlandsk sommermat – minner fra Ommundsens oppvekst – og mat han like gjerne kunne servert på sin restaurant Plah, der det dreier seg om thaimat.

Det er sjømat og grønnsaker, kylling og biff, men også desserter, som jordbær med kokosmelk og thaifjordkake med mango.

Og meningen er at rettene og drikkene skal nytes på det vi gleder oss til, som er gode og lange sommerkvelder – hvor vi forhåpentligvis har lagt pandemien bak oss.

Når hagen kan spises

Vi går nå inn i den lyseste tiden, og den tiden da vi endelig kan nyte mange dager ute – og for noen av oss kan dette også være dager i vår egen hage.

Dennis Asbjørnsen fra Stavanger, blogger og norsk såkalt greenfluencer, er ute med boken **Spiselig hage** på Aschehoug forlag.

Her dreier det seg om å dyrke egne grønnsaker på liten eller stor plass i egen hage. Det er med en egen kalender der

du kan plote inn hvordan og når du skal begynne – for som kjent begynner det med frø i det små, og blir til noe stort, bare du går riktig frem, med eller uten grønne fingre.

Boken gir tips til hvordan du kan salat, tomater, sukkererter og jordbær, og mange andre vekster. Og har du ikke egen hage, byr Asbjørnsen på tips til hvordan du kan dyrke i balkongkassen eller til og med bare på kjøkkenbenken.

Vil gi oss mer grønn mat

Han vil så gjerne vise oss hvor lett det er å bruke flere ville vekster i matlagingen, kokk og kjøkkensjef på Kolonihagen i Oslo, Jørgen Ravneberg.

I boken **Spis mer grønt** er det bærekraftige råvarer i sesong han vil vise oss hvordan vi kan bruke, med minst mulig triksing.

Boken er ute på Cappelen Damm forlag og byr på alt fra middagsoppskrifter til hvordan vekstene kan brukes til småretter i hverdagen.

Ravneberg er selvlært sanker og mener at det på nesten hvert gatehjørne skjuler seg en kulinarisk hemmelighet om man bare ser godt nok etter.

Håpet er at vekstene skal bli en del av nordmenns hverdagskost. Kokken har med vilje laget oppskriftene enkle, slik at terskelen for å prøve blir lav.

– Samtidig håper jeg å vise flere det fantastiske matfatet som finnes der ute, og forhåpentligvis blir det lettere å komme seg ut og sette pris på den utrolige naturen vår, sier Jørgen Ravneberg i forlagets omtale av boken.

Når villmarken blir plagg

Med **Villmarksinteriør** er Linka Neumann ute med en ny bok for de strikkeglade. Og også denne gangen dreier det seg om bruk av slitesterk ull fra norske og islandske sauer.

Mens hun med boken **Villmarksgensere** bød på gensere med litt røffe motiver, er det denne gangen puter og for eksempel pledd som står på menyen. Ifølge Aschehoug forlag er det oppskrifter på røff og rustikk interiørstrikk til hus og hytte.

Boken gir også oppskrifter på veggtepper – og det er forskjellige størrelser på flere av oppskriftene.

Linka Neumann har vokst opp i Oslo, og husker, hundekjøring og friluftsliv var en stor del av oppveksten hennes. Oppskriftene er ifølge forlaget preget av tradisjon, urfolk og natur.

ANNONSE

Tips oss!

Er det spennende temaer innen yrkesfagopplæringen eller andre interessante saker på din skole vi bør skrive om?

Tips oss gjerne:
yrke@utdanningsforbundet.no

YRKE

Ill.: AdobeStock

Illustrasjonfoto: Adobe Stock

Burgund

– så mye mer enn bare dyr vin

Burgund forbinder vi med dyre viner, men det er så mye mer enn det. Som alle andre regioner i Frankrike har de sin egen tradisjon både når det gjelder mat og kulturelle innslag.

TEKST OG BILDER **TORGEIR ØVERLAND**

Det kan forklares med deres spesielle historie. Den sentrale beliggenheten har gjort at Burgund har spilt en viktig rolle for dagens Frankrike. Alle de forskjellige bosetterne har satt sitt preg på regionen. Historien til Burgund er så vidløftig at det er skrevet bøker om emnet.

Burgund ble først befolket av gallere, deretter av gallo-romere og senere av den germanske stammen burgunderne. I periodene som fulgte, var det selvfølgelig en del stridigheter, men ikke verre enn at de forskjellige folkene ble gjenstand for en ganske stor assimilering etter hvert som tiden gikk. Og dermed ble det stor sammensmelting av kulturer, som preger Burgund den dag i dag. På 500-tallet ble Burgund absorbert av frankerne, men uten de store stridighetene. I hele perioden var Burgund en viktig handelspartner for frankerne.

Det som er interessant, er at burgunderne har sitt opphav her i Skandinavia. Burgund har fått navnet fra norrønt, da det norrøne navnet på Bornholm er Burgundarholmr. Så den dag i dag er det mye skandinavisk blod i årene til burgunderne.

Etter den franske revolusjonen ble hertugdømmet oppløst og delt opp i fire departementer. I 1956 ble regionen

til Bourgogne, som i dag består av fire departementer.

GEOGRAFI

Burgund ligger sørøst for Paris. Grovt sett kan du si at Burgund ligger i firkanten mellom Troyes i nordvest, Nevers i sørvest, Dijon i nordøst og Mâcon i sørøst. Til de av dere som har lest Asterix og Obelix: Dere finner Alesia cirka 100 km rett vest for Dijon. Dette var åstedet der gallerhøvdingen Vercingetorix la ned våpnene foran/på Caesars føtter i år 52 fvt.

Vin-områdene i Burgund ligger i hovedsak langs elva Saône mellom Dijon og Mâcon, hvor det dyrkes rødvinstruer, og i området nord for Yonne, hvor de dyrker hvitvinstruer – i form av chardonnay, som blir opphavet til Chablis.

Regionen består av 15 geografiske områder som igjen er inndelt i mindre såkalte appellasjoner.

VINEN

Burgund kan skilte med noen av verdens dyreste og beste viner. Med priser som varierer fra noen hundrelapper til mange titusener av kroner for en flaske. Jeg opplevde for noen år tilbake, hos en vinhandler i Nice, en pris på en

Romanée Conti på 12 500 euro. Jeg kjøpte den ikke!!

Hoved-druene er chardonnay i Chablis og pinot noir i områdene langs Saône.

For å få lov til å bruke betegnelsen *burgundervin*, må vinen være dyrket innenfor de geografiske områdene som er klart definert i fransk vinlovgivning.

Dessuten har vi, sør for Mâcon, Beaujolais. Det regnes som en egen appellasjon i Burgund, mellom Rhône og Burgund. Her er det gamay-druen som er så godt som enerådende. Men i og med at det er pinot noir som er for den edleste druen å regne, så var det noen hertuger på 1400-tallet som arbeidet for å forby produksjonen av gamay. Dette fordi det ikke ble sett på som utfordrende nok å dyrke gamay-druen. Det var så enkelt at til og med de mest enfoldige bøndene klarte å dyrke den. Allerede på 1400-tallet hadde man altså kvalitetsbegrepet på druer og vin for å holde på renommeet til kvalitetsvin. Årsaken var kanskje at Burgund på den tiden var en av hovedleverandørene av vin til eliten i Paris. Senere til hoffet til herskerne i det frankiske riket. Det endte imidlertid med at Burgund ble dyrkingsområde for pinot noir og Beaujolais for gamay. Og godt var det!

En god Beaujolais er en fryd for ganen. Beaujolais er atter inndelt i ti områder, hvor Moulins-à-Vent regnes som det beste området, med viner som er matvennlige og lagringsdyktige.

I Burgund finner du vin-brorskap som er av de eldste i verden. Et av dem holder sine møter i slottet Veugeot: Chevaliers du Tastevin, som arrangerer festivaler og vinsmakinger på høsten hvert år. Men du finner festivaler til vinens ære over hele distriktet. Det kulminerer i november.

Til slutt innen drikkevarer fra regionen: Man lager her en likør av solbær (cassis). Du hadde nok ikke kunnet smake en crème de cassis hadde det ikke vært for kannik Félix Kir fra Dijon. Crème de cassis er solbærlikør blandet med hvitvin av aligoté, som er en tørr hvitvin med høy syre. Denne blir veldig mye brukt som aperitif.

MATEN

Man kommer ikke utenom kjøttet som blir produsert av kvegrasen charolais. Som alt annet har også dette sitt område, *terroir*, for å få lov til å kalle det «ekte». Det er Charolais-området i Burgund. Kvegrasen er svært utbredt over hele verden, men kun kjøttet som er produsert i Charolais-distriktet i Burgund, får lov til å bruke «Label Rouge». Kjøttet skal da være merket med «Charolais Terroir Label Rouge».

Kjøttet er fettfattig og meget vel-smakende og regnes blant det absolutt beste kjøttet i verden.

Dijon-sennep er vel noe de aller fleste har et forhold til. I middelalderen ble det dyrket sennepsplanter over hele Frankerriket, men mye var av tvilsom kvalitet. Men – som vi vet, er ikke franskmenn særlig fornøyd med mat av diverse kvalitet, så på slutten av 1300-tallet var det noen hertuger som tok affære. Disse holdt hus i Dijon, derav navnet. De laget en forordning som sa at sennep skulle lages av «gode sennepsfrø dyppet i anstendig eddik».

Dette ga sennepen et bedre om-dømme, men det var først i 1752 at kvaliteten ble betraktelig bedre, da Jean Naigeon erstattet eddiken med juice fra umodne druer. Dette ga sennepen enda mere syre, og med ett var det denne sennepen som hevet seg over de andre i smak og kvalitet og ble til *Moutarde de Dijon*. Fra 1937 har denne betegnelsen garantert en fremstillingsform som gir sennep et innhold av minst 28 % tørrstoff og ikke mer enn 2 % skall. Betegnelsen sier ikke noe om hvor sennepsfrøene kommer fra, men ni tideler av sennepen som blir fremstilt i Frankrike, kommer fra Dijon og områdene rundt. Frankrike importerer store mengder sennepsfrø fra Canada, som er verdens største produsent av frø.

OSTEN

Der det finnes husdyr, finnes det melk og dermed ost. Burgund intet unntak. Og det er ikke småtteri. Når vi vet at området Charolais i Burgund huser ca. 1,4 millioner charolais-kveg, så kan vi jo tenke oss resten. For det finnes kveg utenfor Charolais også!

Når vi kan lese at de produseres mer enn 500 typer oster i Frankrike, så skulle det bare mangle at Burgund ikke har sin andel.

Og det beste av alt er at du får tak i ost fra Burgund i velassorterte matbutikker her på berget også!

Det er dokumentert at det har vært laget ost siden tidlig middelalder i den hensikt å selge videre. Men ost har nok vært produsert i en viss utstrekning helt siden man begynte å holde kyr, geiter og får som husdyr.

Som nevnt tidligere har Burgund levert vin til det franske hoffet. Men ost sto også på ønskelisten hos hoffet.

Oster som er verdt å nevne:

Époisses – lages av kumelk og måler 10 cm i diameter og er 5–6 cm høye. Vaskes i saltvann og Marc de Bourgogne (brennevin som er destillert av avfallet etter druepressingen/gjæringen, altså

skall, steiner og stilker) og lagres i minst 4 uker før den er ferdig.

Ami du Chambertin – nesten det samme som foregående, men den er mindre og lagres kortere tid.

Aisy Cendré – formes runde, 10–12 cm i diameter, og skal veie mellom 250 og 600 gram. Vaskes i Marc de Bourgogne og lagres i aske fra vinstokker i 8 uker.

Pierre-qui-vire – mild, flat, rund rødmugg-ost som veier 200 gram. Vaskes i saltvann og lagres i strå. Produseres av munkene i Abbey de Pierre-qui-vire i Morvan.

Soumaintrain – mild, hvit kumelk-ost. Vaskes én gang i saltlake og har en fin, syrlig smak. Produseres på kun ti gårder og ett meieri i området Soumaintrain i Yonne, Bourgognes nordligste departement. Lagres i 6–8 uker før salg.

Charolais – skulle tro at også denne lages av kumelk, men nei, da. Den er en av de få som inneholder minst 50 % geitemelk, og kan inneholde opptil 100 % geitemelk. Formes som en sylinder med diameter på ca. 8 cm og får et blått eller hvitt mugglag ved modning. Selges ved flere stadier i modningen, alt fra 2 til 6 uker. Osten er fast og hvit.

Montrachet – ren geitost. Produseres på flere steder i Bourgogne. Formes som en sylinder. Lagres i en uke og pakkes oftest i vinblader. Mild og kremet.

ANNET GODT

Det produseres betydelige mengder matoljer i Burgund, særlig valnøtt-olje.

Du kommer selvfølgelig ikke utenom gratinerte vinbergsnegler (*escargots*).

Nå til dags tenker vi på aspik som noe som hørte 70- og 80-tallet til, men i Burgund finner du nesten ikke et spisekart som ikke har en aspik som inneholder skinke og persille. Den serveres med brød og en god hvitvin. Fra Burgund, selvfølgelig! Noe annet skulle tatt seg ut.

Oppskrifter

FILETS DE PORC À LA MOUTARDE

(svineflet med sennepssaus)

til 4 personer

600 g svineflet
40 g smør
2 ss olje
2 sjalottløk
4 cornichons (små sylteagurker)
2,5 dl fløte
2 ss dijonsennep
1 ss hvitvinseddik
salt og pepper

Fremgangsmåte

Skjær svinefileten i ca. 3 cm tykke skiver. Brun smør og olje (må ikke bli brent!) i en panne og stek dem i ca. 4 min på hver side. Ta dem ut, sett dem til side og hold dem varme.

Skrell og hakk sjalottløkene, og hakk sylteagurkene. Bland fløte, sennep, hvitvinseddik og de hakkede sylteagurkene i en bolle.

Fres sjalottløken i stekefettet til den er blank. Hell deretter fløteblanding over løken og la det småkoke i noen minutter under omrøring. Smak til med salt og pepper.

Anrett kjøttet på et fat og hell sausen over. Pynt med friske urter etter smak, og server med potetpuré.

Serveres med en Laroche Chablis, best.nr. 668001, kr 209,90. Den har et ungt preg av sitrus, epler og urter og et hint av mineraler og nøtter.

BOEUF BOURGUIGNON

(kjøttgryte fra Burgund)

til 4 personer

ca. 750 g oksekjøtt (mørbrad eller rundstek) – får du tak i charolais, så hvorfor ikke?
100 g bacon i skiver
sjampinjong
400 g gulrøtter
350 g løk
4–6 båter hvitløk
2 cl konjakk
inntil 1 flaske rød burgunder (en rimelig variant), så det omtrent dekker kjøttet
salt og pepper

Fremgangsmåte

Rens og kutt gulrøttene i terninger (1 cm). Rens og hakk løken. Skjær soppen i skiver. Skjær kjøttet i ikke altfor store skiver eller terninger, og brun det i en panne.

Legg halvparten av baconet i bunnen av en gryte (jerngryte om du har). Fordel halvparten av gulrøttene og løken over. Legg deretter halvparten av det brunede

kjøttet oppå. Ha på salt og pepper og press 2–3 hvitløk oppå der igjen.

Legg deretter på resten av gulroten, løken og kjøttet. Salt, pepper og resten av hvitløken has på deretter. Legg på den skivede sjampinjongen. Dekk med resten av baconet. Hell over vin og konjakk.

Legg lokk på gryten og la det småkoke i ca. 4–5 timer. Pass på varmen slik at det ikke brenner seg.

Serveres rett fra gryten enten med kokt potet eller med potetpuré tilsatt litt sellerirot, smør, melk og ferskpresset hvitløk. Salt, pepper og nyrevet muskatnøtt.

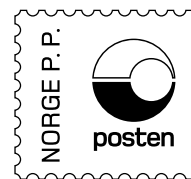
Dette er festmat, så her ville jeg gjerne spandert en god, rød burgunder.

Prøv en Régnard Mercurey, best.nr. 900101. Den er elegant og godt balansert.

Eller dersom du vil ta i litt:

Beaune Teurons 1er cru 2016. Bestillingsutvalget, best.nr. 782101. En rik og kompleks vin med god struktur. Litt modnet.

KILDER: «DET EKE FRANSKE KJØKKEN», SUSI PIROUÉ, CAPPELEN, 1996 | «FRANSKE SPESIALITETER», ANDRÉ DOMINÉ, KÖNEMANN VERLAGSGESELLSCHAFT, 1998 | «EUROPEISKE SPESIALITETER», ANDRÉ DOMINÉ, KÖNEMANN VERLAGSGESELLSCHAFT, 1999 | «HORECA», BRANSJETIDSSKRIFT, ASK MEDIA AS, NR. 1 2022

Returadresse:
Utdanningsforbundet
Postboks 9191 Grønland
N-0134 OSLO

Følg Yrke på Facebook

Her får du nyheter om yrkesopplæring, aktuelle og utdypende intervjuer, reportasjer og artikler fra bedrifter, skoler og andre opplæringsinstitusjoner. Gå inn og følg oss, da vel!

@tidsskriftetyrke

YRKE